

Materiały wprowadzające: „Środowisko CLion”

dr inż. Arkadiusz Chrobot

26 września 2025

1. Wprowadzenie

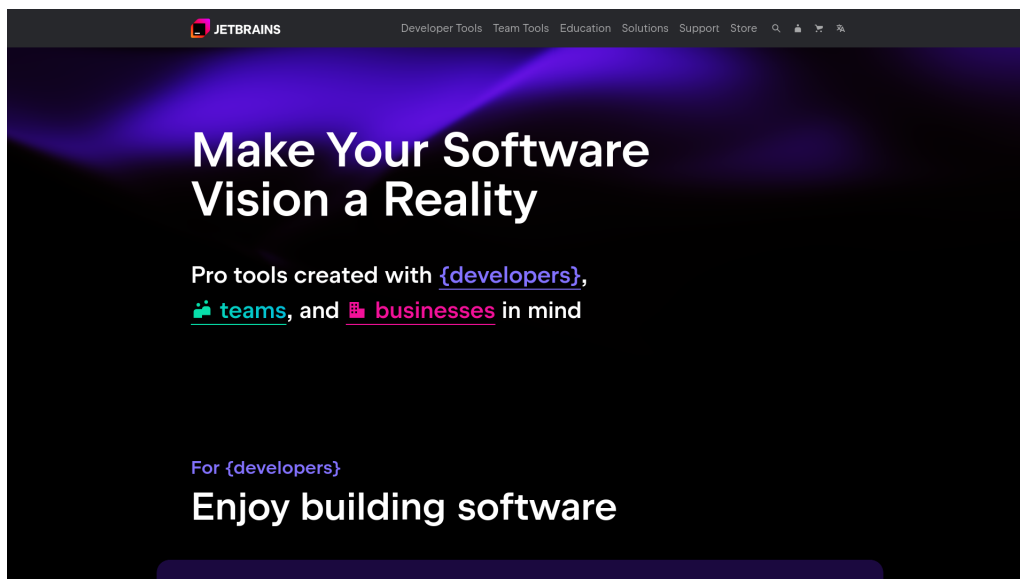
Do tworzenia programów w ramach zajęć laboratoryjnych z Podstaw Programowania 1 będzie używane zintegrowane środowisko do programowania (ang. Integrated Development Environment) *CLion* firmy *JetBrains*. Jest to profesjonalne, komercyjne oprogramowanie, ale dostępne bez opłat dla studentów, po wcześniejszym zarejestrowaniu się na stronie producenta i aktywowaniu licencji.

Celem tej instrukcji jest objaśnienie jak wykonać podstawowe czynności związane ze wspomnianą rejestracją, a także instalacją i aktywacją środowiska oraz tworzeniem przy jego pomocy oprogramowania. Proszę zwrócić uwagę, że nie jest to wyczerpujący opis tego oprogramowania. Ten zajęłby zbyt wiele miejsca i prawdopodobnie nie byłby tak dobry, jak dokumentacja dostępna na stronie producenta.

Pierwsze trzy rozdziały instrukcji wyjaśniają, odpowiednio, jak pobrać (2), zarejestrować (3), a następnie skonfigurować (4) środowisko CLion. Trzy kolejne opisują tworzenie projektu (5), kompilację i uruchomienie programu (6) oraz debugowanie (ang. *debugging*) — (7). Przedostatni rozdział zawiera kod źródłowy programu, wykorzystywanego w jednym z zadań do samodzielnego wykonania na zajęciach w laboratorium. Te zadania są zawarte w ostatnim rozdziale.

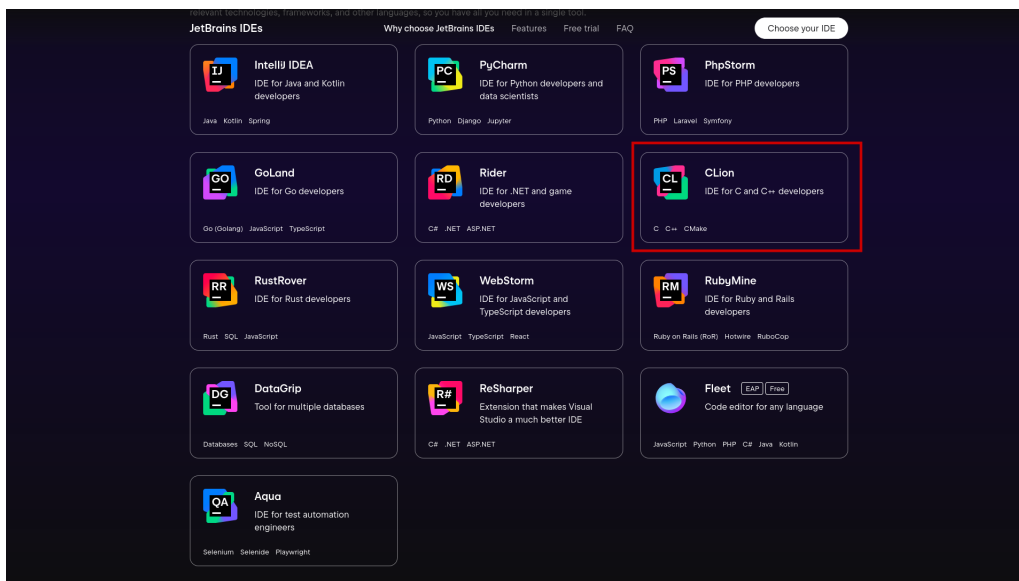
2. Pobranie oprogramowania

Aby pobrać środowisko CLion w wersji instalacyjnej, należy w przeglądarce WWW wpisać adres <https://www.jetbrains.com> i wejść na stronę producenta tego oprogramowania, jak pokazano na Rysunku 1. Następnie należy przewinąć tę stronę, aż pokaże się widok podobny do tego, jaki widzicie na

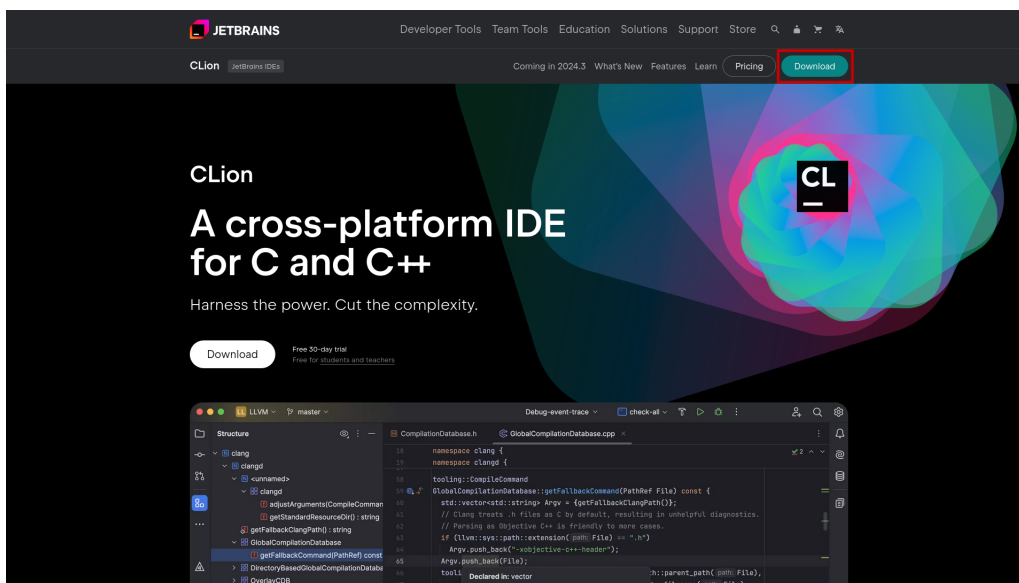

Rysunek 1: Strona producenta oprogramowania

Rysunku 2 i kliknąć zaznaczony czerwonym prostokątem przycisk. Po wykonaniu tej czynności w oknie przeglądarki powinna pokazać się strona podobna do tej, którą przedstawia Rysunek 3. Tu również trzeba kliknąć przycisk zaznaczony na czerwono, tym razem nazywający się po prostu „Download”. Po wykonaniu tej czynności pojawi się kolejna strona z formularzem wyboru wersji instalacyjnej (Rysunek 4. Na tej stronie, przy pomocy zakładek oznaczonych czerwonym prostokątem, można dokonać wyboru systemu operacyjnego, na którym CLion ma być zainstalowany. Dostępne są trzy opcje (Windows, MacOS i Linux). Aby pobrać środowisko należy kliknąć na napis „Download”, z lewej strony podzielonego przycisku (ang. *split button*), zaznaczonego żółtym prostokątem na przycisku. Aby wybrać inny format pliku z wersją instalacyjną, niż domyślnie oferowany, należy skorzystać z prawej części opisywanego przycisku. Proszę zwrócić uwagę, że osoby korzystające z dystrybucji Ubuntu systemu Linux mogą zainstalować CLion używając podanego na stronie polecenia lub za pomocą aplikacji *Centrum Oprogramowania*.

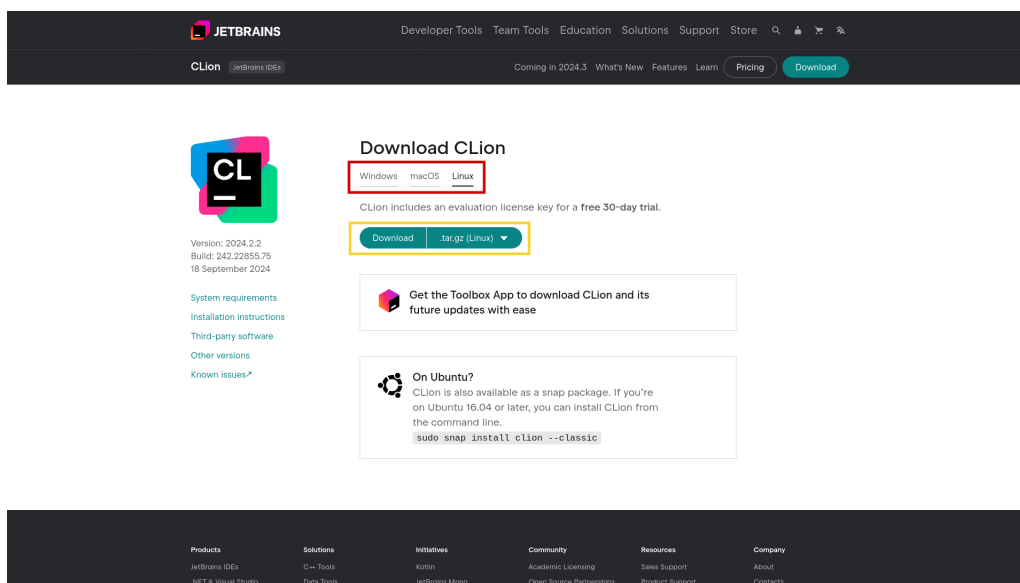
Rysunek 2: Wybór oprogramowania do pobrania

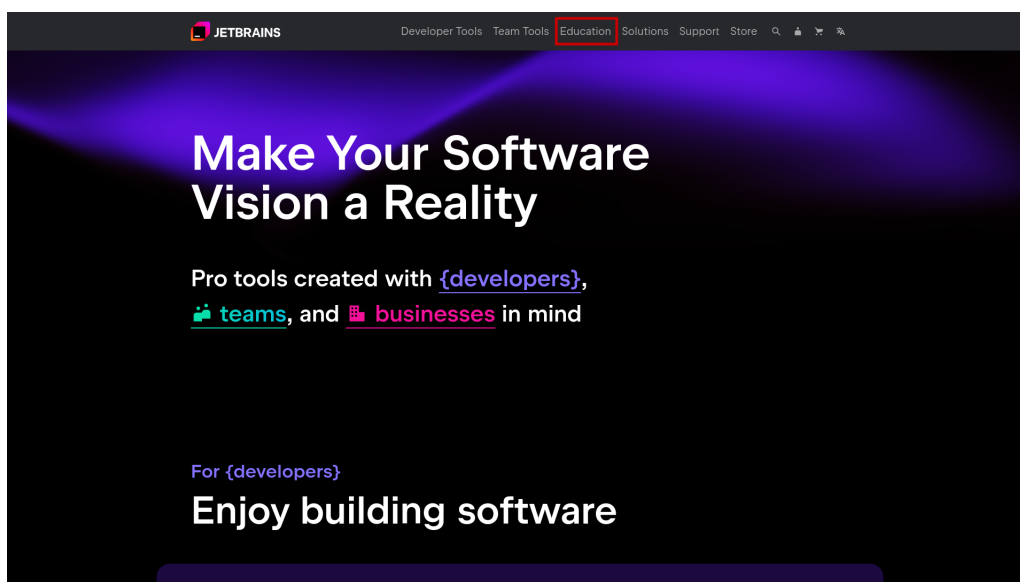
Rysunek 3: Strona pobierania środowiska CLion

3. Rejestracja

Po zainstalowaniu środowisko domyślnie będzie pracowało tylko przez 30 dni. Studenci mogą jednak skorzystać z darmowej licencji, która uprawnia ich do korzystania z CLion i innych narzędzi oferowanych przez JetBrains, przez cały okres studiowania. Aby ją uzyskać należy się zarejestrować na stronie producenta. Podobnie jak w przypadku pobierania oprogramowania, najpierw trzeba przy pomocy przeglądarki wejść na stronę firmy i kliknąć przycisk *Education*, oznaczony czerwonym prostokątem na Rysunku 5. Po wykonaniu tych czynności pojawi się okienko, w którym należy wybrać link, także zaznaczony na czerwono, ale tym razem na Rysunku 6. Pojawi się nowa strona (Rysunek 7), którą trzeba przewinąć w dół, aż pojawi się fragment podobny do tego, który jest widoczny na Rysunku 8. Wtedy należy kliknąć przycisk „Apply now”. Spowoduje to przejście do formularza (Rysunek 9), który należy wypełnić, w polu e-mail wpisując adres poczty elektronicznej przydzielony przez uczelnię. Inny nie zadziała. Po otrzymaniu wiadomości od producenta oprogramowania należy wykonać opisane w nim kroki i aktywować

Rysunek 4: Wybór wersji instalacyjnej CLion

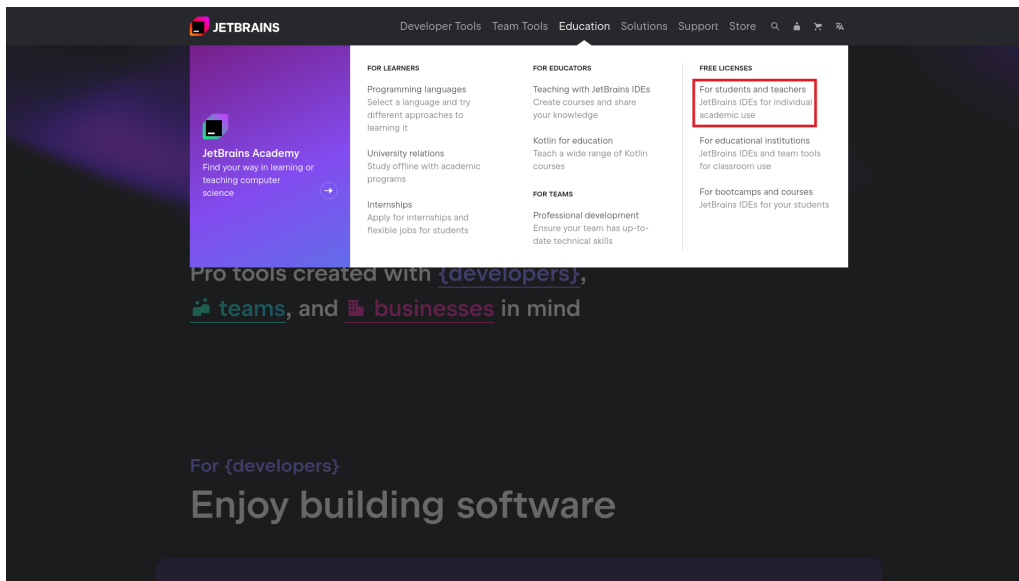

Rysunek 5: Pierwszy krok rejestracji

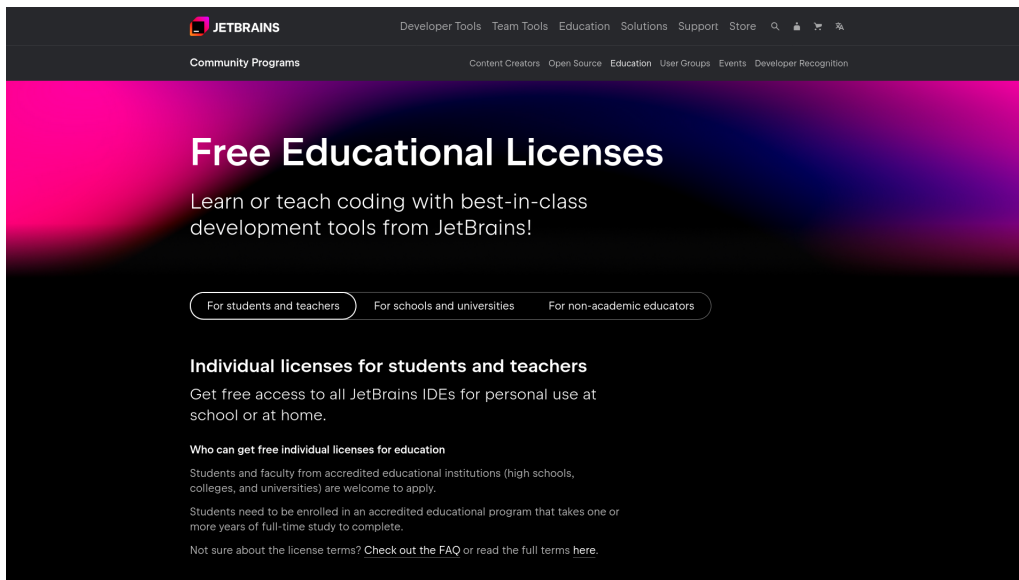
wać przydzieloną licencję w środowisku CLion. Tę ostatnią czynność należy rozpocząć od uruchomienia tego programu. Kiedy pojawi się główne okno, należy kliknąć zaznaczony na Rysunku 10 „trybik” i po rozwinięciu się menu wybrać z niego opcję „*Manage licenses...*”. W nowym oknie (Rysunek 11) trzeba kliknąć przycisk opisany jako „*Activate New License*” i postępować zgodnie z kolejnymi instrukcjami wyświetlanymi przez aplikację. Po zakończeniu tej operacji w oknie pojawi się informacja o nowej, aktywnej licencji, która będzie ważna przez rok. Potem można ją odnowić, korzystając z założonego na stronie producenta konta.

4. Konfiguracja

Środowisko programistyczne CLion wyposażone jest w szereg udogodnień, które mogą być bardzo pomocne dla doświadczonego programisty. Niestety, początkujących mogą one dezorientować i rozpraszać

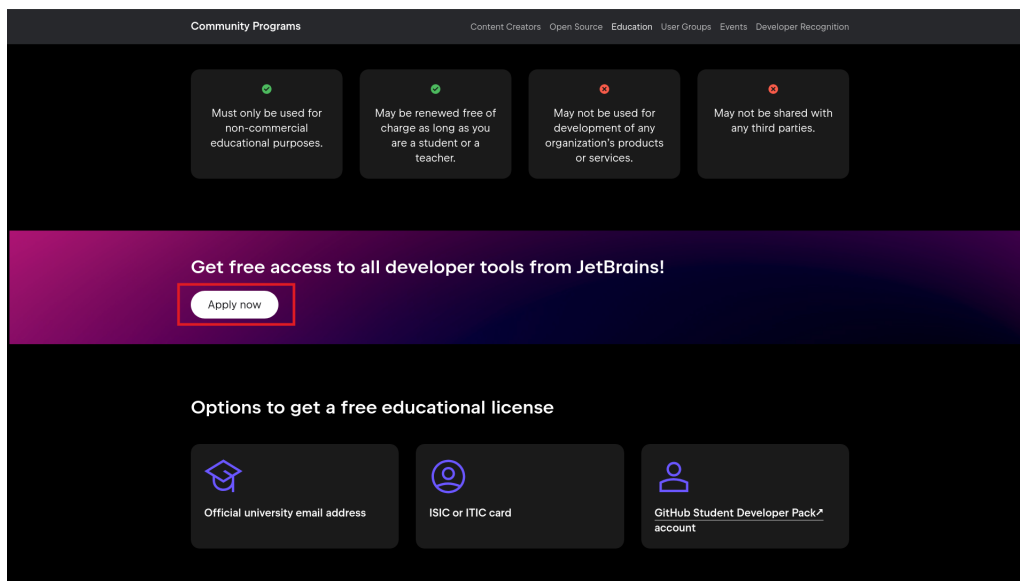

Rysunek 6: Link z wyborem licencji

Rysunek 7: Strona z informacją o darmowych licencjach

lub w inny sposób przeszkadzać adeptom programowania w uczeniu się. Dlatego ze strony, na której znajduje się ta instrukcja można pobrać plik konfiguracyjny o nazwie *settings.zip*, który niektóre z tych udogodnień wyłącza (np. automatyczne generowanie kodu bazujące na uczeniu maszynowym, etykiety dla parametrów i argumentów funkcji), ale także włącza te, które mogą być przydatne (np. generowanie ostrzeżeń przez kompilator). Aby skonfigurować CLion z użyciem wspomnianego pliku należy uruchomić to środowisko i w oknie głównym, po lewej stronie wybrać opcję „Customize”. Następnie, po prawej stronie można ustawić region na „Europe”, jeśli nie jest jeszcze skonfigurowany, a potem kliknąć link „Import settings...” (Rysunek 12). Po pokazaniu się okna umożliwiającego wybór pliku, podobnego do tego na Rysunku 13 należy wskazać lokalizację *settings.zip* i kliknąć OK. W nowym oknie (Rysunek 14) należy zaznaczyć wszystkie opcje, jeśli nie są oznaczone, a następnie ponownie kliknąć przycisk OK. Po ukazaniu się kolejnego okna wystarczy kliknąć przycisk „Import and Restart” (Rysunek 15) i poczekać na ponowne uruchomienie się środowiska.

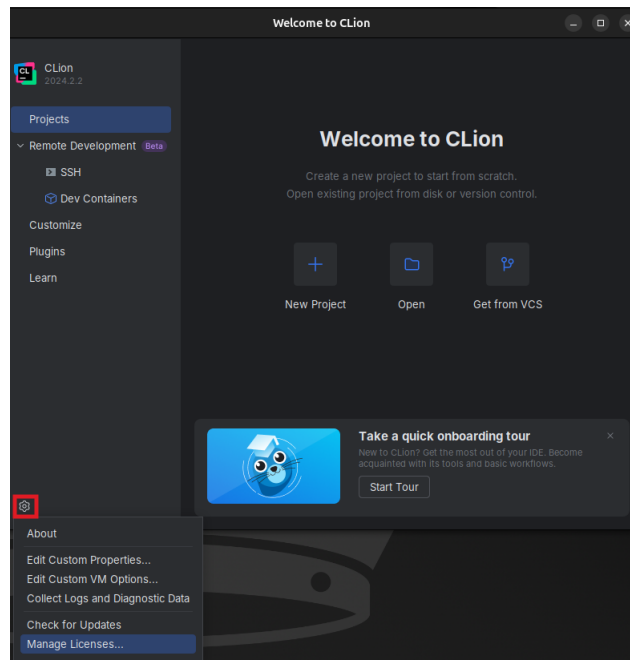

Rysunek 8: Przycisk do rejestracji

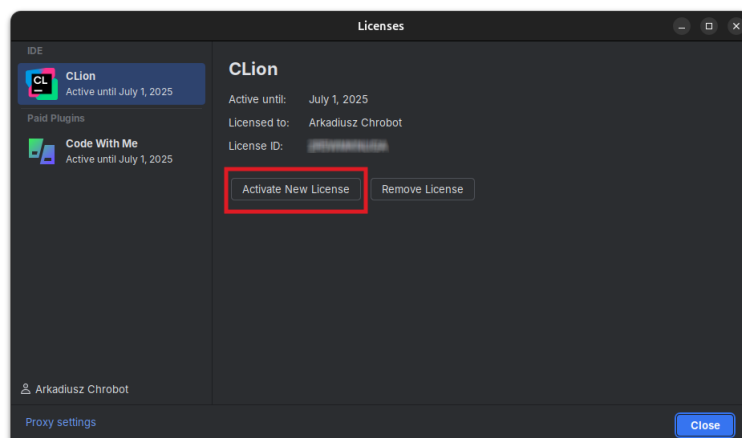
Rysunek 9: Formularz do rejestracji

5. Tworzenie nowego projektu

Środowisko CLion umożliwia wygodne programowanie między innymi dzięki temu, że integruje pracę zewnętrznych narzędzi, takich jak kompilator GCC lub narzędzie do sterowania kompilacją o nazwie *CMake*. Te narzędzia również mogą wymagać plików, w których np. jest zapisana ich konfiguracja. Dla-

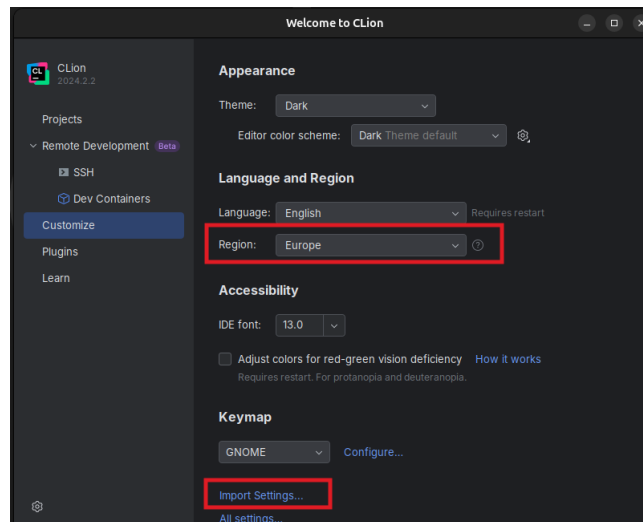

Rysunek 10: Sposób uruchomienia menedżera licencji

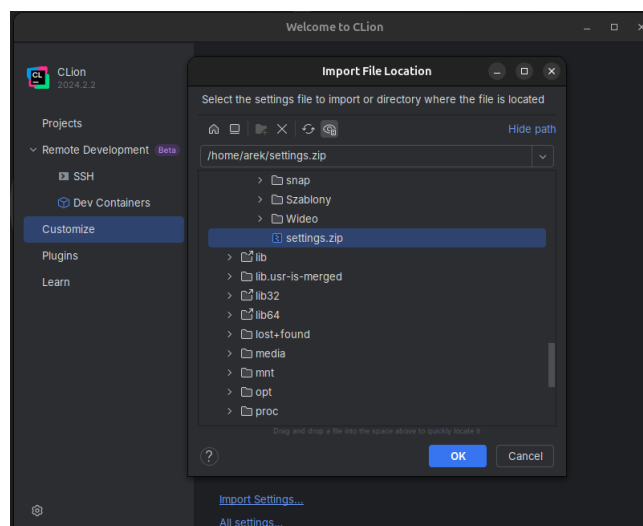

Rysunek 11: Okno aktywacji licencji

tego CLion gromadzi wszystkie pliki związane z tworzonym programem w *projekt*, który zapisywany jest domyślnie w katalogu *CLionProjects*. Najważniejszym z tych plików, jest ten, który ma rozszerzenie *.c*, gdyż zawiera on kod źródłowy programu. Środowisko zwykle nazywa go *main.c*. Zatem przed rozpoczęciem pracy nad programem należy stworzyć nowy projekt. Jeśli CLion nie był wcześniej używany, to po uruchomieniu będzie wyglądał podobnie jak na Rysunku 16. Aby utworzyć nowy projekt należy kliknąć przycisk z plusem podpisany „New project”. Po otwarciu nowego okna (Rysunek 17) trzeba wybrać, po jego lewej stronie, opcję „C Executable” oraz zmienić ostatnią nazwę w ścieżce znajdującej się u góry, po prawej stronie ekranu, chyba że nam ta nazwa nie przeszkadza (Rysunek 17). *Untitled* to domyślna nazwa, którą CLion nadaje nowemu projektowi oraz podkatalogowi w katalogu *CLionProjects*, gdzie ten projekt będzie zapisany. Proponuję zmienić tę nazwę na inną, np. *first*, tak jak pokazano to na Rysunku 18. Po kliknięciu przycisku *Create* powinno pojawić się okno podobne do tego, jakie jest widoczne na Rysunku 19. Jeśli w tym oknie widniałoby okno modalne z ustawieniami środowiska, to trzeba je zamknąć klikając przycisk OK. Z kolei okno sugerujące zainstalowanie wtyczki *AI Assistant* należy zamknąć przyciskiem znajdującym się po prawej stronie okna roboczego (Rysunek 20). Podobnie

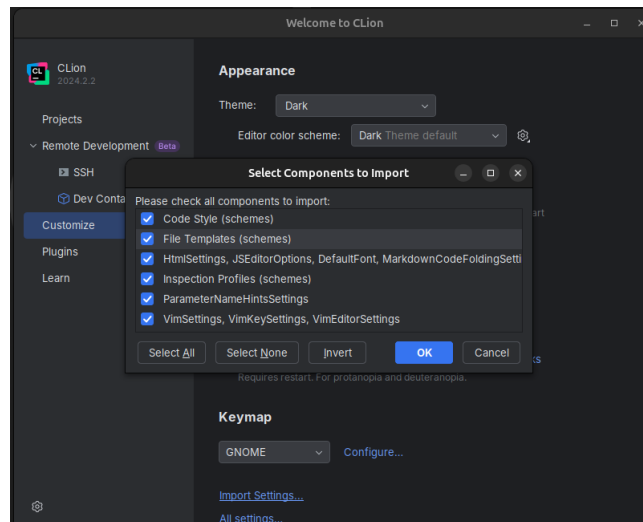
Rysunek 12: Konfigurowanie środowiska

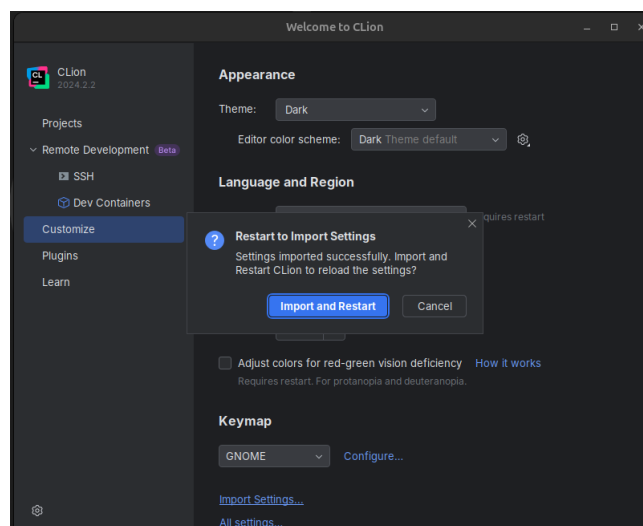
Rysunek 13: Wybór pliku konfiguracyjnego

należy postąpić jeśli pojawi się okno z poradą dnia. W tym ostatnim przypadku można, ale nie trzeba, zaznaczyć opcję zapobiegającą pojawieniu się tego okna przy ponownym uruchomieniu środowiska. Osoby, które nie są zaznajomione ze skrótami klawiaturowymi edytora Vim mogą wyłączyć także wtyczkę IdeaVim. Ułatwia ona edycję kodu, ale dla początkujących jej obsługa może być trudna. Aby zablokować jej działanie należy kliknąć ikonę z kolorową literą V znajdującą się na dole okna roboczego, po prawej stronie, a następnie w menu kliknąć opcję „Enable” (Rysunek 21).

Główną część okna roboczego zajmuje kod źródłowy, zapisany w pliku `main.c`, programu typu *Hello, World!* Projekt można zamknąć klikając w przycisk głównego menu (Rysunek 22), a następnie wybierając opcję `File|Close project` (Rysunek 23). Po zamknięciu projektu pokaże się okno główne środowiska podobne do tego widocznego na Rysunku 24. Proszę zwrócić uwagę, że teraz jest w nim widoczna lista, na której jest zamknięty projekt. Umożliwia ona jego szybkie ponowne otwarcie. Warto również zauważyć, że przycisk tworzenia nowego projektu jest również dostępny, choć ma nieco zmieniony wygląd.

Rysunek 14: Wybór importowanych opcji

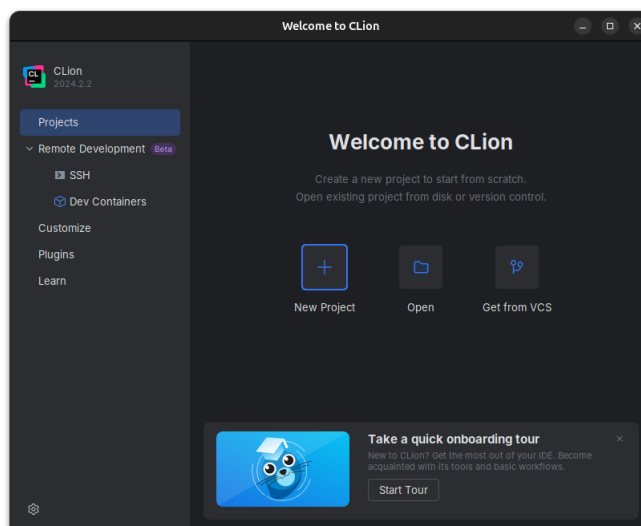

Rysunek 15: Import pliku konfiguracyjnego

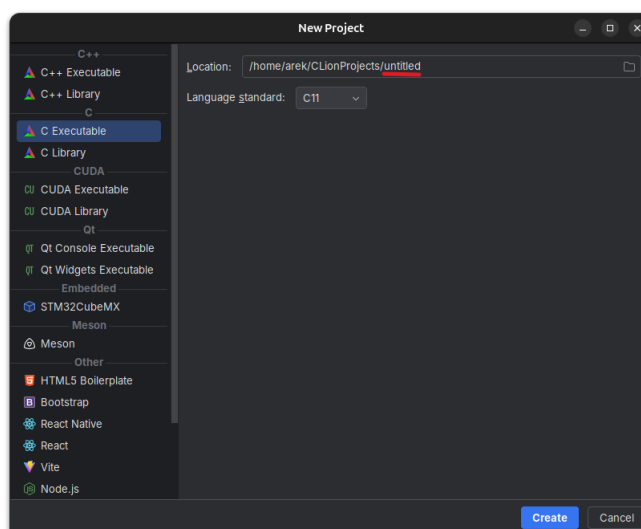
6. Kompilacja i uruchomienie programu

Widoczny na Rysunkach 19 i 25 tekst w centralnej części okna roboczego tekst, to zapis programu *Hello, World!* w języku C. Jest on zrozumiały dla programisty, który zna ten język, ale nie bezpośrednio dla komputera. Zanim ten program zostanie wykonany musi zostać przetłumaczony na język maszynowy przez kompilator. CLion umożliwia uruchomienie tej operacji w bardzo prosty sposób. Wystarczy w tym celu kliknąć zaznaczony na Rysunku 26 przycisk z ikoną młotka. Informacje o przebiegu kompilacji zostaną umieszczone w oknie, które otworzy się na dole ekranu (oznaczone na zielono na Rysunku 26). Tym razem kompilacja zakończyła się powodzeniem, czyli kompilatorowi udało się bez przeszkód przetłumaczyć kod źródłowy na maszynowy i zapisać wynik w pliku wykonywalny, który został umieszczony w podkatalogu *first* katalogu *CLionProjects*. Nie zawsze się jednak tak dzieje. Kompilator może wygenerować dwa rodzaje informacji o napotkanych problemach.

Jeśli wykryje on jakieś rozbieżności z gramatyką języka, to wygeneruje ostrzeżenie (ang. *warning*). Jest ono informacją od kompilatora, że napotkał on niekrytyczny defekt w kodzie źródłowym, ale mimo to był w stanie utworzyć na jego podstawie postać wykonywalną programu. Najczęściej ten problem związany jest z wieloznacznością lub nieścisłością zapisu fragmentu programu i skutkuje tym, że kompilator musi przyjąć pewne założenia, które nie muszą być zgodne z zamiarami programisty lub programistki. W takiej

Rysunek 16: Główne okno środowiska CLion

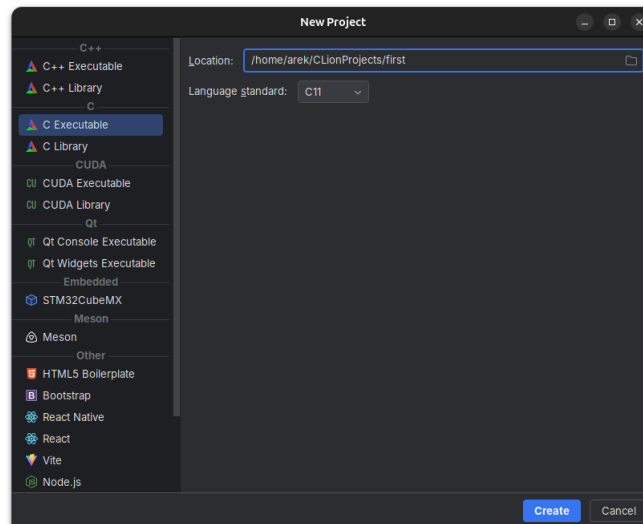
Rysunek 17: Okno tworzenia projektu

sytuacji program wynikowy może działać inaczej niż zakładał jego twórca.

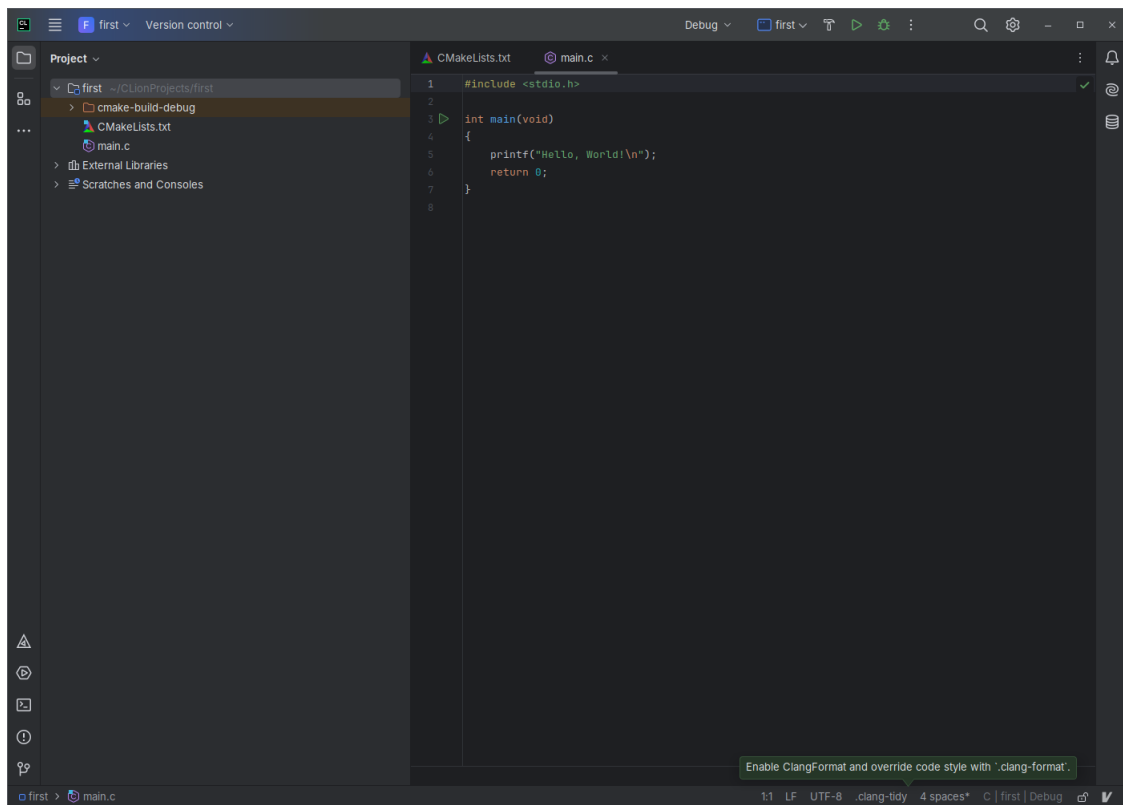
Innym rodzajem defektu, który może znajdować się w kodzie źródłowym jest *błąd składni* (ang. *syntax error*). Oznacza on całkowitą niezgodność zapisu fragmentu programu z gramatyką języka i powoduje przerwanie kompilacji. W takiej sytuacji plik z programem wykonywalnym (kod wynikowy) nie powstaje, zatem w ogóle nie można go uruchomić.

Wykonana w rozdziale 4 konfiguracja środowiska nakazuje generowanie kompilatorowi wszystkich podstawowych ostrzeżeń. Dzięki temu można porównać jakie komunikaty wyświetlana CLion w przypadku gdy kompilator zgłasza ostrzeżenie (Rysunek 27), a jakie gdy znajdzie błąd składni (Rysunek 28). Aby kompilator wygenerował ostrzeżenie do programu została dodana deklaracja *zmiennej lokalnej* (czyli dostępnej tylko w funkcji `main()`), o nazwie `i`, która może przechowywać liczby całkowite (wiersz nr 5). Nie jest ona jednak wykorzystywana, stąd pojawiający się w dolnym oknie komunikat o nieużywanej zmiennej. W jego treści pojawia się angielskie słowo „*warning*”, aby wyraźnie zaznaczyć, że kompilatorowi nie chodzi o błąd składni, a jedynie ostrzeżenie. Proszę również zwrócić uwagę, na żółtą kreskę zaznaczoną w oknie edycji na Rysunku 27, w wierszu¹ nr 5 i znajdujący się u góry okna znak ostrzegaw-

¹Numer wierszy nie są częścią kodu źródłowego programu w języku C. Są one jedynie wyświetlane przez środowisko

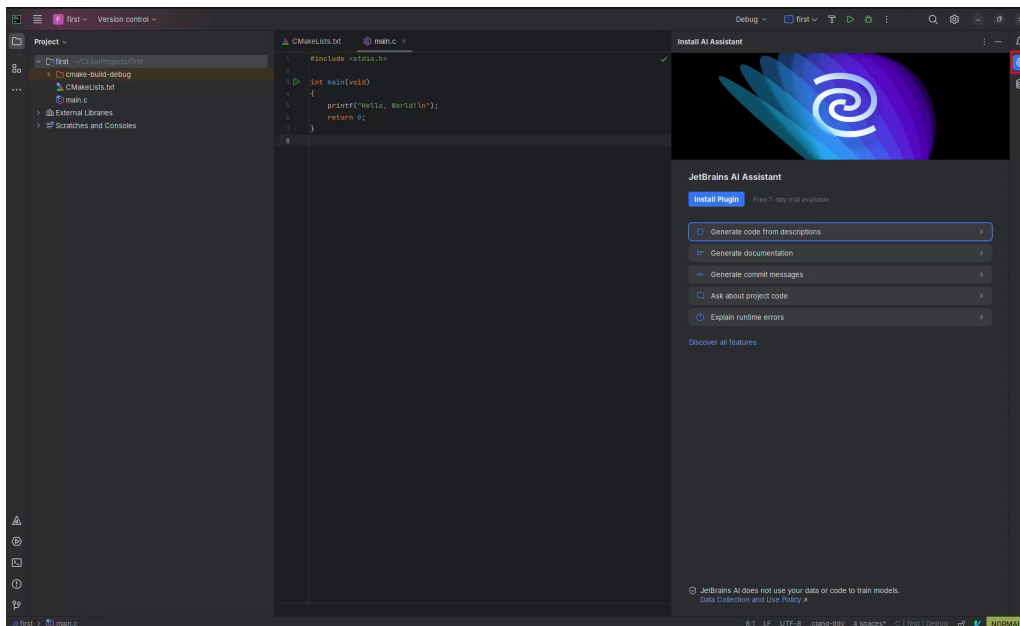
Rysunek 18: Nadanie projektowi nowej nazwy

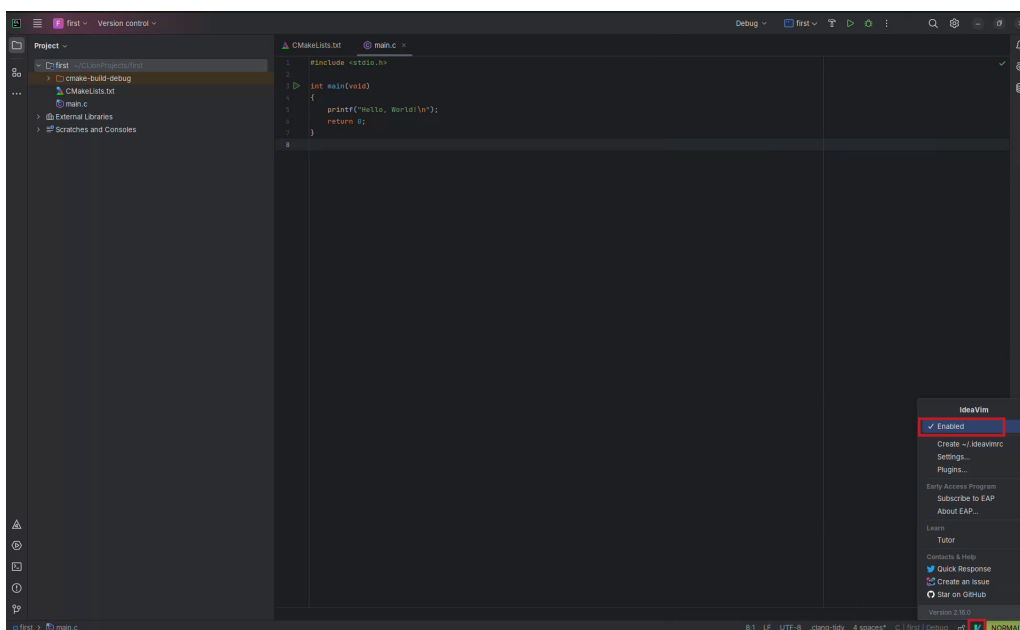
Rysunek 19: Okno robocze środowiska CLion

czy. Jeśli na tę kreskę zostanie skierowany kursor myszy, to środowisko wyświetli podobny komunikat do tego pochodzącego od kompilatora, ale tym razem jego źródłem jest edytor kodu. CLion ma wbudowany mechanizm, który sprawdza kod źródłowy programu, *W trakcie jego tworzenia* i zanim zostanie on skompilowany. Jest to wygodne rozwiązanie, pozwalające wyeliminować określone defekty nim znajdzie je kompilator.

Na Rysunku 28 został do kodu źródłowego wprowadzony błąd składniowy, polegający na usunięciu CLion, by ułatwić pracę programistom.

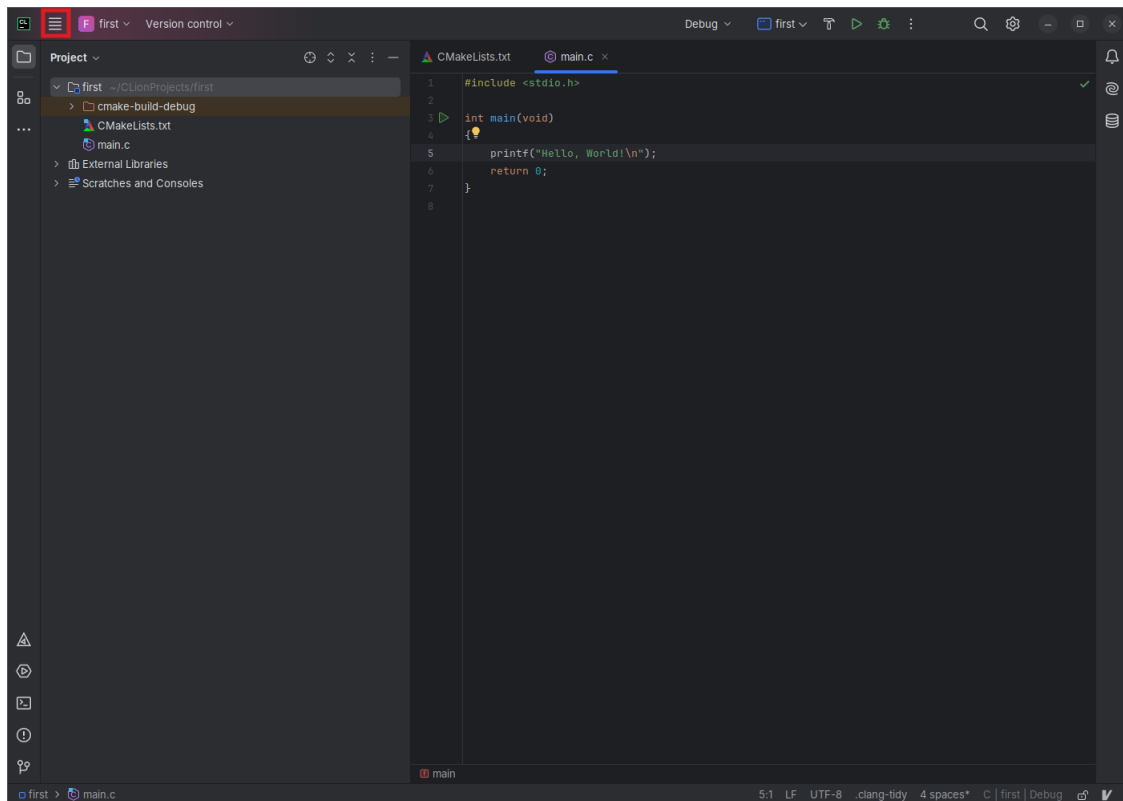
Rysunek 20: Zamknięcie okna dotyczącego wtyczki *AI Assistant*

Rysunek 21: Wyłączenie wtyczki *IdeaVim*

średnika po deklaracji zmiennej lokalnej. Według gramatyki języka C, w poprawnym programie ten średnik *musi* się tam znajdować. Jego brak powoduje przerwanie kompilacji i pojawienie się komunikatu, o defekcie. Tym razem jest w tym komunikacie użyte angielskie słowo *error*, co jednoznacznie wskazuje, że chodzi o błąd składni i że w związku z tym nie powstała wykonywalna wersja programu. Proszę zwrócić uwagę, że również w tym przypadku edytor wykrył problem już wtedy, gdy kod źródłowy programu był tworzony. Dlatego u góry okna edycji pojawił się znak „*stopu*”, a na końcu wiersza, gdzie występuje defekt pojawił się wypełniony czerwony prostokąt. Po najechaniu na niego wskaźnikiem myszy można zobaczyć komunikat podobny do tego, jaki wygenerował kompilator.

Opis sygnalizacji błędów składniowych i ostrzeżeń przez kompilator i środowisko CLion można podsumować następująco: **warunkiem koniecznym, aby program działał prawidłowo jest usunięcie**

Rysunek 22: Przycisk głównego menu

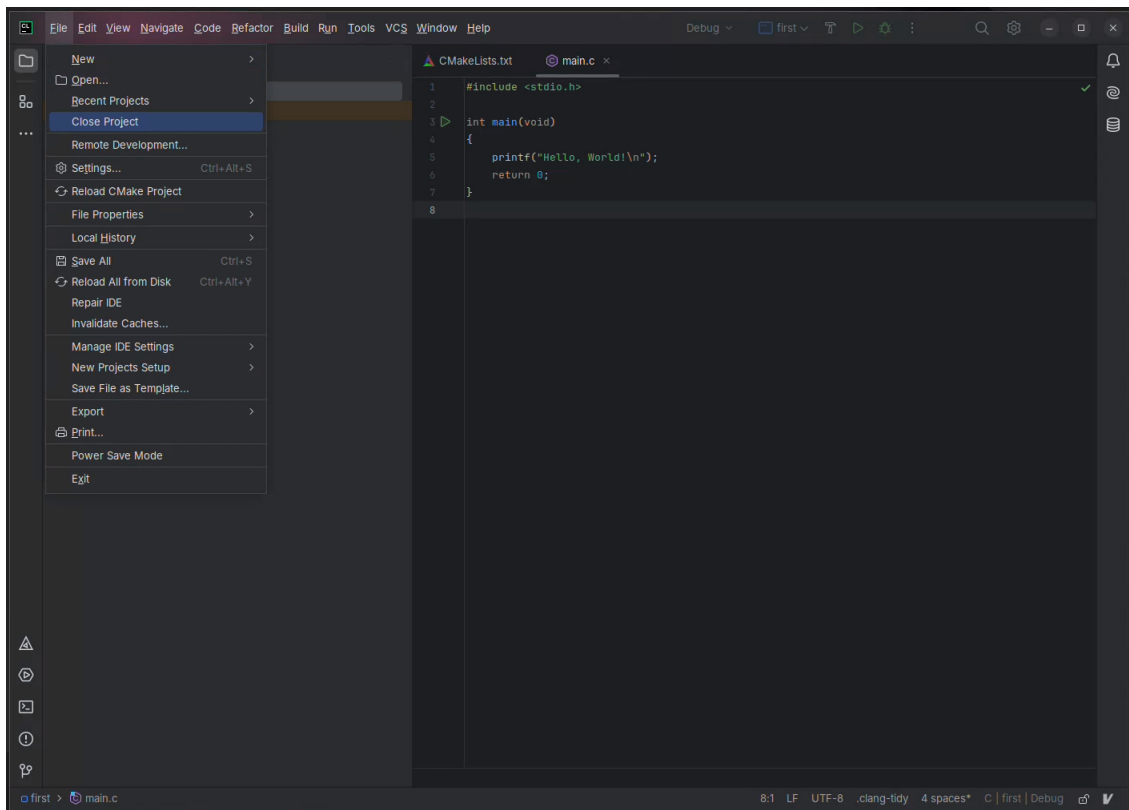
z jego kodu źródłowego wszystkich defektów. Nie wolno także nigdy ignorować zgłaszanych przez kompilator ostrzeżeń!

Po przywróceniu kodu źródłowego do postaci z Rysunku 25 można program skompilować, a następnie uruchomić (Rysunek 29) klikając zieloną strzałkę znajdującą się nad oknem edycji kodu źródłowego lub używając kombinacji klawiszy **Shift + F10**. Wynik działania programu zostanie przedstawiony w dolnym oknie. W tym wypadku jest to napis „Hello, World!”. Jeśli programista lub programistka spróbuje uruchomić program, który wcześniej nie był kompilowany, to środowisko wykryje brak pliku wykonywalnego i samo uruchomi kompilator przez wykonaniem programu. Jest to wygodne, skracające czas oczekiwania na uruchomienie rozwiązanie, ale ma ono także wady. Korzystając z niego programista lub programistka może „przegapić” informacje o ostrzeżeniach. Dlatego warto w takim przypadku obejrzeć zawartość okna komunikatów kompilatora, do którego można uzyskać dostęp po kliknięciu przycisku zaznaczonego na prawej krawędzi Rysunku 29 na zielono.

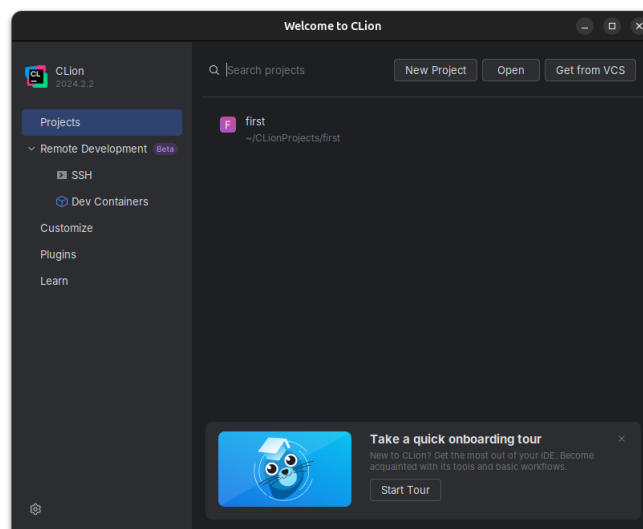
Po skompilowaniu i uruchomieniu programu w pamięci masowej, tj. dysku twardym lub SSD pozostaje plik wykonywalny. Ma to tę zaletę, że do ponowne uruchomienie nie wymaga kompilacji kodu źródłowego, o ile nie uległ on zmianie. Z drugiej strony nie zawsze musi być pożądane. Dlatego środowisko CLion udostępnia możliwość usunięcia tego pliku i innych, które powstają w wyniku kompilacji. Wystarczy w tym celu wybrać z menu głównego opcję **Build|Clean** (Rysunek 30). Po wykonaniu tej operacji w dolnym oknie środowiska pojawi się odpowiedni komunikat (Rysunek 31).

7. Debugowanie programu

Przypomnijmy jeszcze raz: aby program działał poprawnie należy poprawić wszystkie jego fragmenty w których znajdują się defekty powodujące, że kompilator generuje komunikaty o błędach składniowych i ostrzeżeniach. Jest to warunek konieczny, jednak niewystarczający. Oprócz błędów składniowych w programach mogą występować także *błędy logiczne*. Oznacza to, że nawet program napisany w sposób jednoznaczny i zgodnie z zasadami gramatyki języka programowania może działać nieprawidłowo. Co

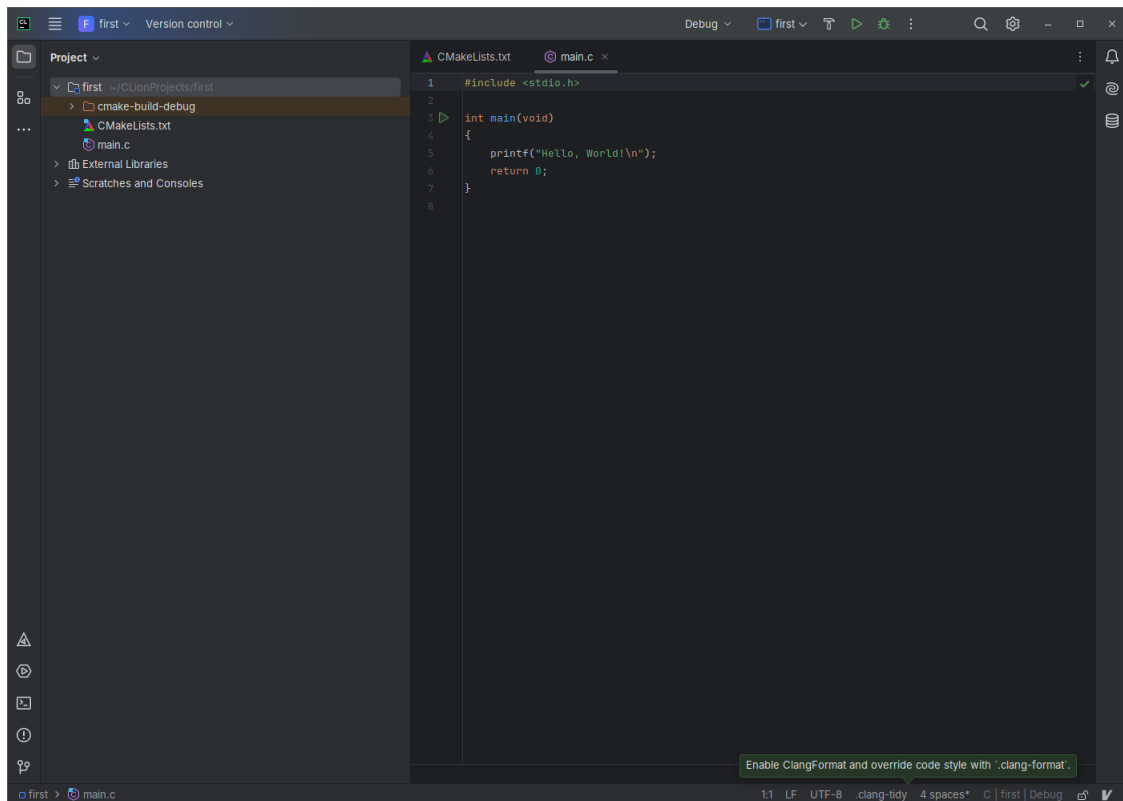
Rysunek 23: Opcja zamknięcia projektu w głównym menu

Rysunek 24: Główne okno środowiska po zamknięciu projektu

gorsze, błędy logiczne jest o wiele trudniej znaleźć niż błędy składniowe. Tych pierwszych kompilator programistom po prostu nie wskaże. Na szczęście środowiska do programowania, takie jak CLion udostępniają narzędzia, które pomagają w ich lokalizacji. Jednym z najbardziej użytecznych jest *debugger*, czyli specjalne narzędzie, które pozwala wykonać program *krokowo*, tj. wiersz po wierszu i badać jego stan, tzn. obserwować jak zmienia się stan zmiennych i w jakiej kolejności są wykonywalnego poszczególne jego fragmenty.

Działanie debugger zostanie zaprezentowane na przykładzie programu, który liczy pole kwadratu

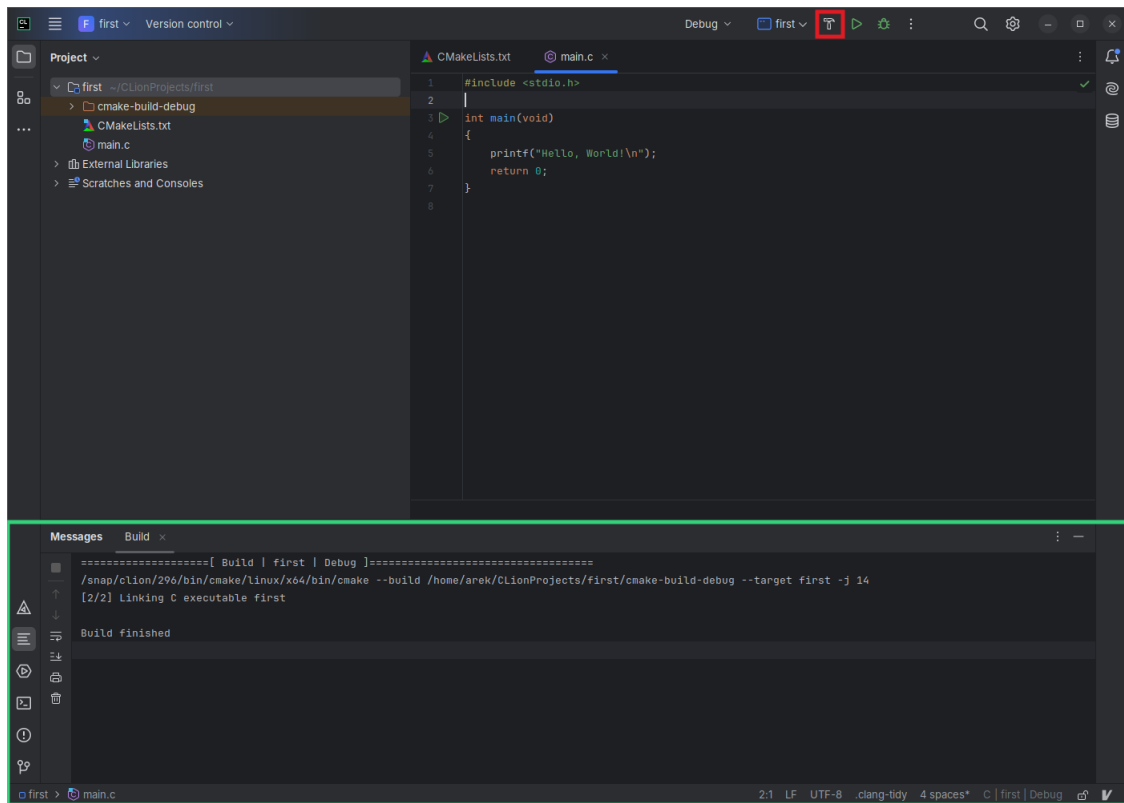

Rysunek 25: Kod źródłowy programu w środowisku CLion

o podanej przez użytkownika długości boku. Jego kod źródłowy został zamieszczony na Rysunku 32. Program ten jest trochę bardziej zaawansowany niż ten opisany w rozdziale 6. Składa się on z dwóch funkcji `get_square_area()` i `main()`. W tej drugiej, w wierszu nr 12 wywoływana jest (czyli uruchamiana) funkcja `puts()`, będąca częścią języka C, która wypisuje na ekranie komunikat proszący użytkownika o wprowadzenie liczby. W kolejnym wierszu uruchamiana jest inna funkcja, o nazwie `scanf()`, która pobiera wartość wprowadzoną przy pomocy klawiatury i umieszcza ją w zmiennej globalnej `side_length`, która zadeklarowana jest w wierszu nr 3. Następnie program wywołuje funkcję `get_square_area()`, której definicja jest jego częścią i znajduje się w wierszach 5–8. Jej działanie polega na pomnożeniu przez siebie wartości jej parametru, o nazwie `a` i zwróceniu wyniku. Pod ten parametr, w miejscu uruchomienia funkcji podstawiana jest wartość zmiennej `side_length` (wiersz nr 14). Wynik działania funkcji jest zapisywany do zmiennej lokalnej `area`. W wierszu nr 15 wartość `area`, wraz z odpowiednim komunikatem, jest wypisywana na ekranie. Po tym program kończy działanie.

Rysunek 32 przedstawia program w trakcie „zwykłego”, czyli niekrokowego wykonania. Dokładniej, jest to moment, w którym funkcja `scanf()` oczekuje na wprowadzenie przez użytkownika liczby i zakończenie tej operacji naciśnięciem klawisza **Enter**. Wprowadzana liczba jest widoczna w dolnym oknie środowiska. W tym samym oknie widoczny będzie także wynik obliczeń wykonywanych przez program (Rysunek 33). Zanim zostanie uruchomiony tryb krokowy wykonania programu, należy w kodzie źródłowym wskazać miejsce, od którego to wykonanie ma się rozpocząć. To miejsce nazywa się *pułapką* (ang. *breakpoint*). W przypadku środowiska CLion wystarczy kliknąć numer wiersza, gdzie ta pułapka ma zostać założona (Rysunek 34). W tym miejscu pojawi się czerwona kropka, symbolizująca pułapkę. Krokowy tryb pracy w środowisku CLion można włączyć klikając na zielony przycisk z symbolem owada² (Rysunek 35) lub używając kombinacji klawiszy **Shift + F9**. Jak można się przekonać patrząc na Rysunek 35 wykonanie programu zatrzyma się dokładnie w miejscu ustawienia pułapki. Teraz, w dolnym oknie można dodać nazwy zmiennych (lub całe wyrażenia), których wartości powinny być obserwowane w trakcie wykonania krokowego. Przykładowo mogą to być `side_length` i `area`. Nazwę każdej z tych

²Angielskie słowo „bug” oznacza pluskwę, ale w żargonie programistów jest używane na określenie błędu logicznego w programie. Z kolei wyraz *debugging* oznacza dosłownie „odpluskwianie”, czyli usuwanie błędów logicznych.

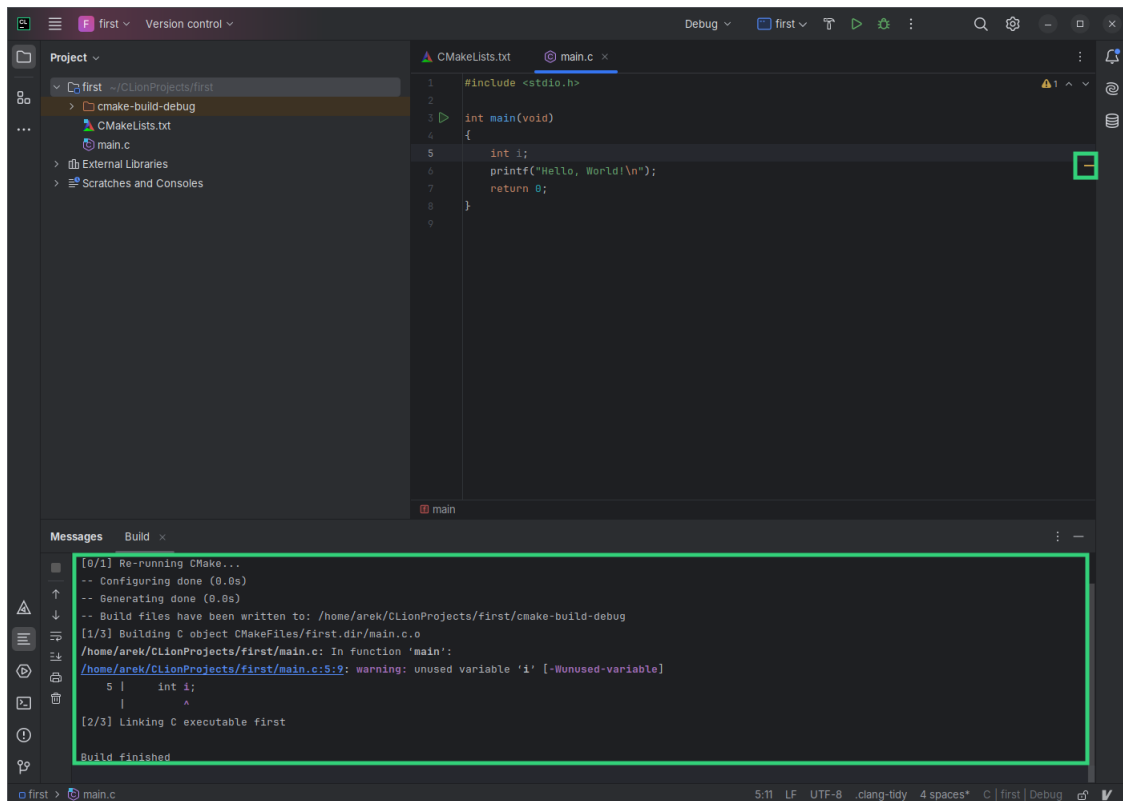
Rysunek 26: Kompilacja programu w środowisku CLion

zmiennych trzeba wprowadzić osobno w polu tekstowym znajdującym się u góry okienka i zatwierdzić znajdującym się po prawej stronie przyciskiem z plusem (Rysunek 36). Warto zwrócić uwagę, że zmienna globalna (`side_length`) ma wartość początkową równą 0,0, a wartość zmiennej lokalnej (`area`) jest przypadkowa. Ponadto nie ma konieczności ręcznego dodawania zmiennych lokalnych do listy obserwowanych. CLion robi to automatycznie w chwili rozpoczęcia wykonania funkcji, gdzie te zmienne zostały zadeklarowane.

Aby wykonać dalej program, ale w trybie krokowym, należy nacisnąć klawisz F8. Debugger wykona kolejny wiersz programu. Jest to wywołanie funkcji `scanf()`, odczytującej wartość z klawiatury, dlatego należy przełączyć się na zakładkę „Console” i wprowadzić odpowiednią liczbę (Rysunek 37), a następnie z powrotem przełączyć się na zakładkę „Threads & Variables”. (Rysunek 38). Gdy program zatrzyma się na wierszu, gdzie wywoływana jest funkcja `get_square_area()`, należy nacisnąć klawisz F7 (Rysunek 39). W przeciwieństwie do F8 pozwala on obserwować wykonanie wnętrza funkcji (Rysunek 40). Klawisz F8 spowodowałby wykonanie tej funkcji w jednym kroku. Dalej można już posługiwać się klawiszem F8, wykonując program, aż do momentu, gdy wykonana zostanie instrukcja `return 0;` w funkcji `main()`. Osoby korzystające z CLion w systemie Linux mogą zakończyć krokowy tryb pracy programu klikając w czerwony przycisk znajdujący się nad oknem edytora (Rysunek 41). Jeśli środowisko to działa w systemie Windows, to należy wykonać tę operację po prostu naciskając klawisz F8. W przypadku tego systemu operacyjnego komunikaty programu, np. wyświetlane funkcją `printf()`, pokazują się na ekranie dopiero po zakończeniu działania programu. Program wydaje się działać poprawnie, ale proszę wykonać zadanie 5.

8. Przykładowy program

Listing 1 zawiera kod źródłowy programu, w którym zdefiniowano funkcję o nazwie `calculate_area()`, obliczającą pole koła. Ta funkcja ma jeden parametr wejściowy typu `double`, przez który przekazywana jest długość promienia, a zwraca wartość pola. Typ wartości zwracanej i parametru

Rysunek 27: Komunikat będący ostrzeżeniem kompilatora

określa, że obie te liczby będą liczbami rzeczywistymi³. Funkcja ta jest wywoływana w głównej funkcji programu o nazwie `main()`. W tej funkcji program pyta użytkownika o długość promienia, a następnie przy pomocy funkcji `scanf()` zapisuje ją w zmiennej `radius`. Jeśli długość promienia jest nieujemna to wartość tej zmiennej jest przekazywana do funkcji `calculate_area()`, która zwraca obliczoną wielkość pola do wywołania funkcji `printf()`. Ta ostaną wypisuje na ekranie komunikat, wielkość promienia koła oraz jego pole⁴. Jeśli promień miałby „ujemną długość”, to program wypisze komunikat o błędzie. Te dwa przypadki są rozróżniane dzięki zastosowaniu instrukcji warunkowej `if`. **Uwaga!** W kodzie programu celowo wprowadzono dwa błędy. Jeden z nich jest błędem składni i ujawnia się podczas kompilacji, a drugi, logiczny, w trakcie wykonania programu.

Listing 1: Kod źródłowy programu obliczającego pole koła o zadanym promieniu.

```
#include<stdio.h>

#define PI 3.1415

double calculate_area(double r)
{
    return PI*r*r;
}

double radius;
```

³Dokładniej są to liczby zmiennoprzecinkowe, które stanowią dosyć dobrą reprezentację liczb rzeczywistych w pamięci komputera.

⁴*Uwaga*, w tym miejscu, w listingu widoczna jest zawinięta strzałka. Nie jest ona częścią programu, tylko oznacza, że ten wiersz kodu zawierał zbyt długi tekst, który jest kontynuowany w następnym wierszu.

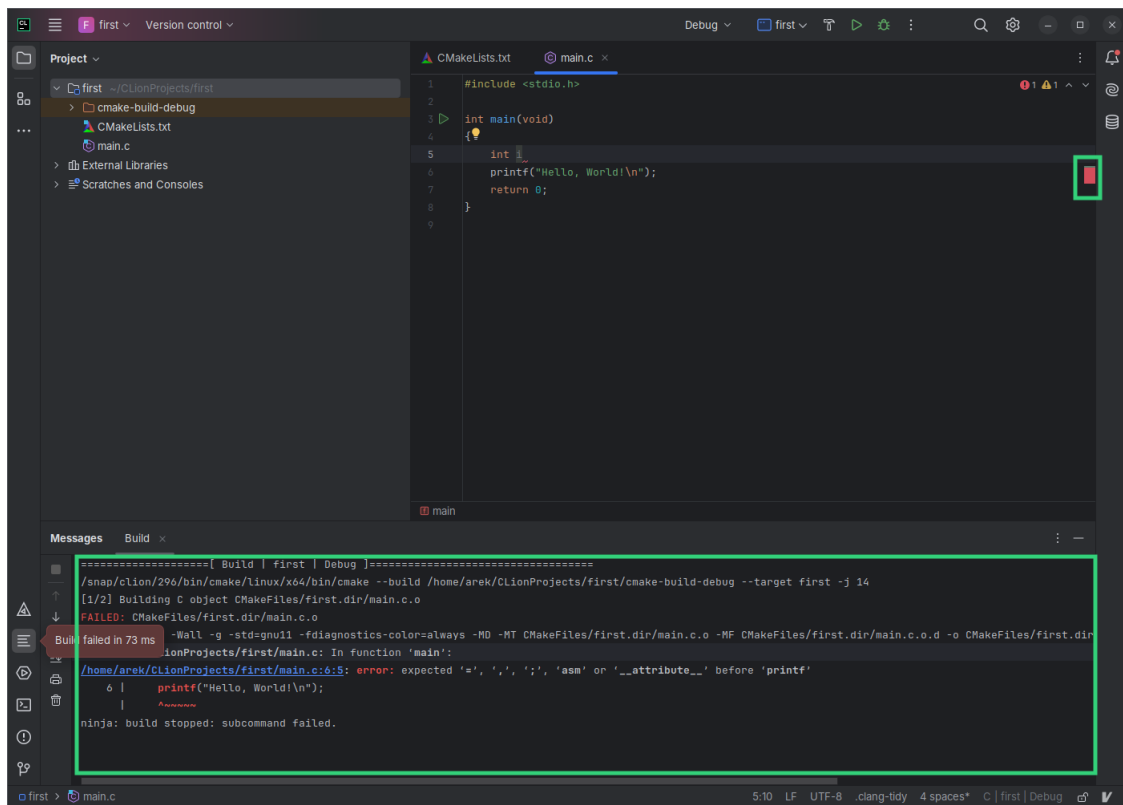
```

int main(void)
{
    puts("Podaj długość promienia koła");
    scanf("%lf",&radius);
    //Program sprawdza, czy promień ma wartość większą lub równą zero.
    if(radius<=0.0)
        printf("Pole koła o promieniu %f cm wynosi %f\n",radius,calculate_area(radius))
    else
        puts("Podana długość promienia jest nieprawidłowa.");
    return 0;
}

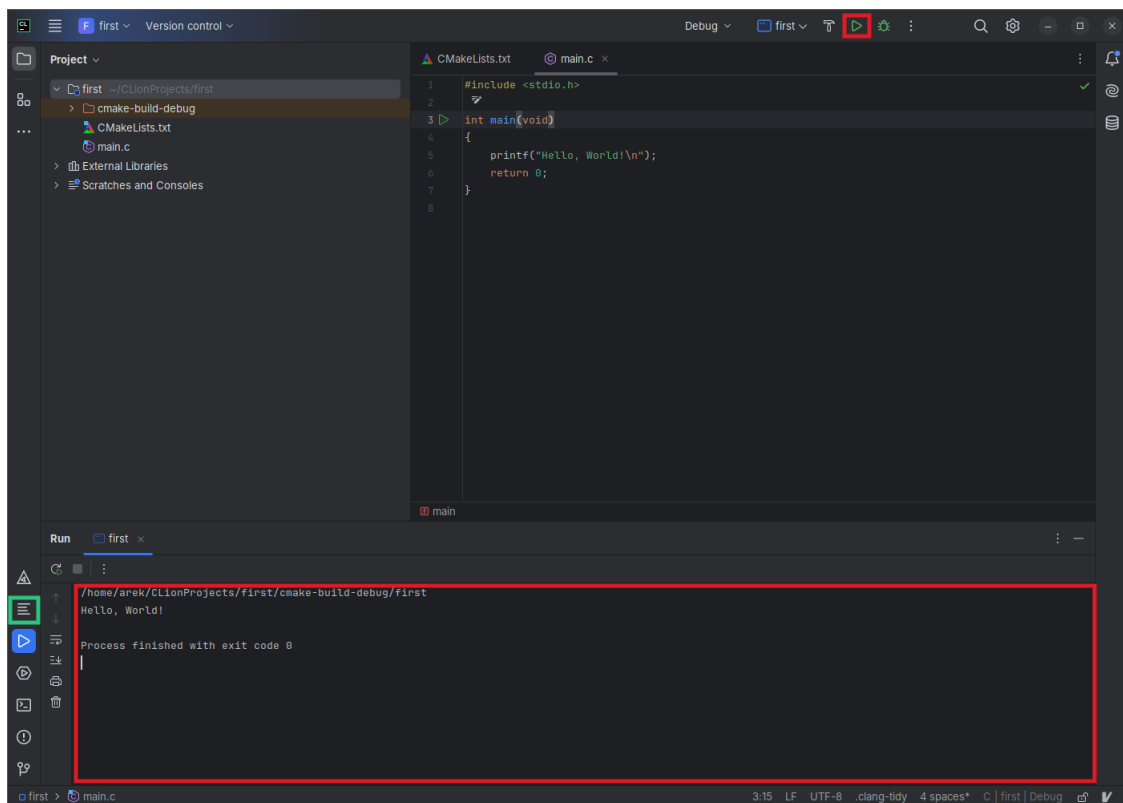
```

9. Zadania

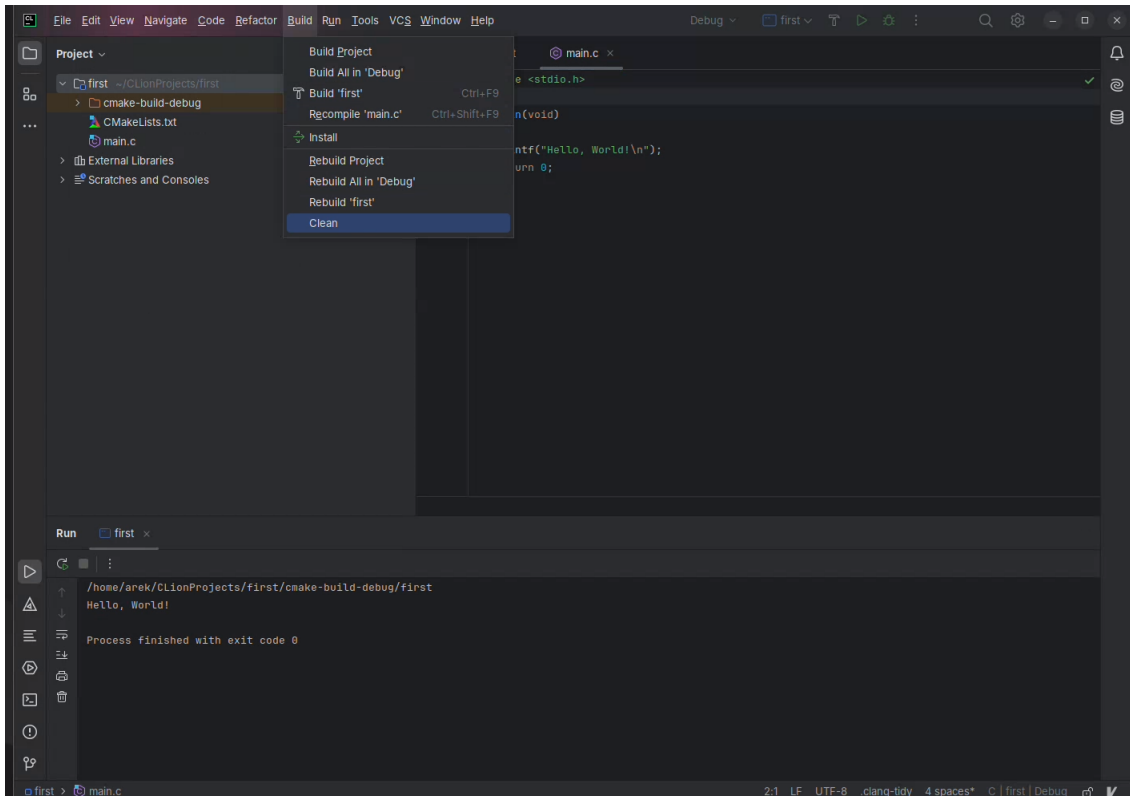
1. Zapoznaj się z treścią tej instrukcji. Naucz się podstawowej obsługi środowiska CLion.
2. Popraw błąd składniowy w programie z listingu 1.
3. Znajdź i usuń błąd logiczny, który objawia się w trakcie wykonania programu. Użyj do tego techniki debugowania.
4. Sprawdź jakie inne opcje ułatwiające programowanie oferuje środowisko CLion. Postaraj się nauczyć niektórych z nich.
5. Używając techniki debugowania sprawdź, czy program obliczający pole kwadratu zadziała prawidłowo, tzn. zgodnie z regułami matematyki, jeśli użytkownik wprowadzi ujemną długość boku. Jeśli nie, to spróbuj ten problem naprawić wzorując się na programie obliczającym pole koła.

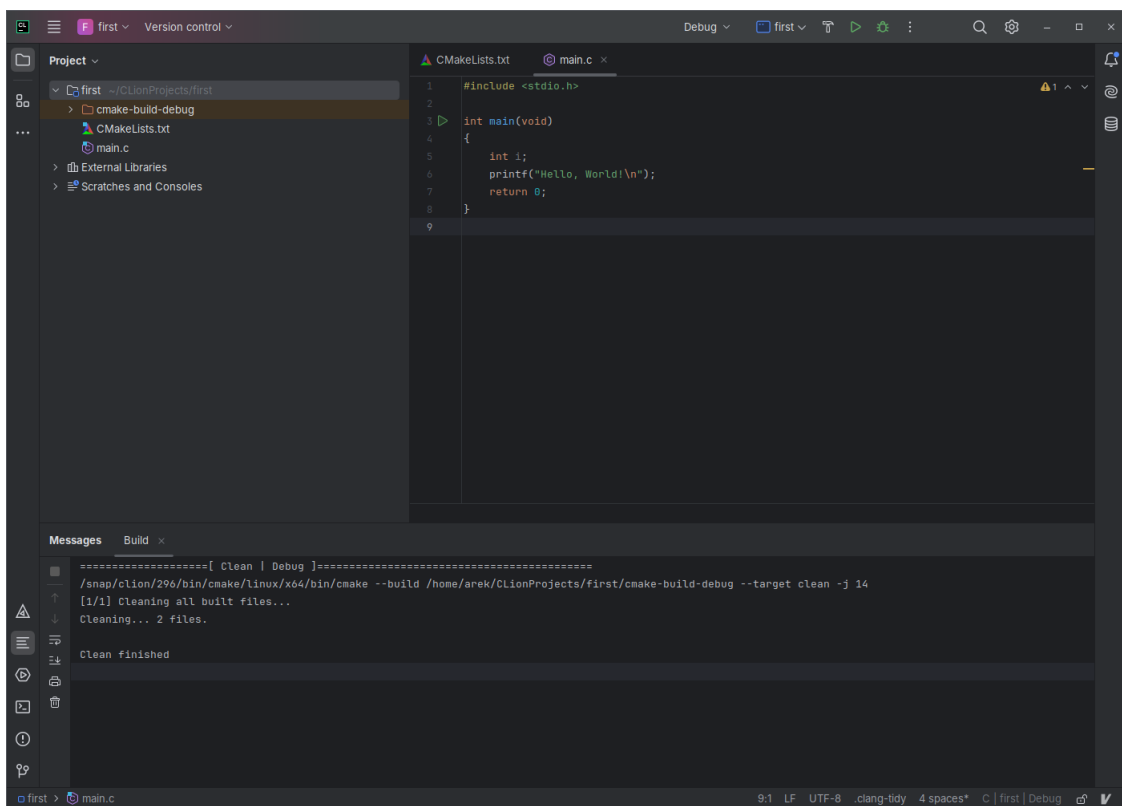
Rysunek 28: Komunikat kompilatora o błędzie składni

Rysunek 29: Efekt uruchomienia programu

Rysunek 30: Opcja usuwania efektów kompilacji

Rysunek 31: Komunikat o zakończeniu usuwania efektów kompilacji

```
1 #include <stdio.h>
2
3 double side_length;
4
5 double get_square_area(double a)
6 {
7     return a * a;
8 }
9
10 int main(void)
11 {
12     puts("Podaj długość boku kwadratu (w cm):");
13     scanf("%lf", &side_length);
14     double area = get_square_area(side_length);
15     printf("Pole kwadratu wynosi %lf cm^2.\n", area);
16     return 0;
17 }
```

Run console output:

```
/home/arek/CLionProjects/square_area/cmake-build-debug/square_area
Podaj długość boku kwadratu (w cm):
23
```

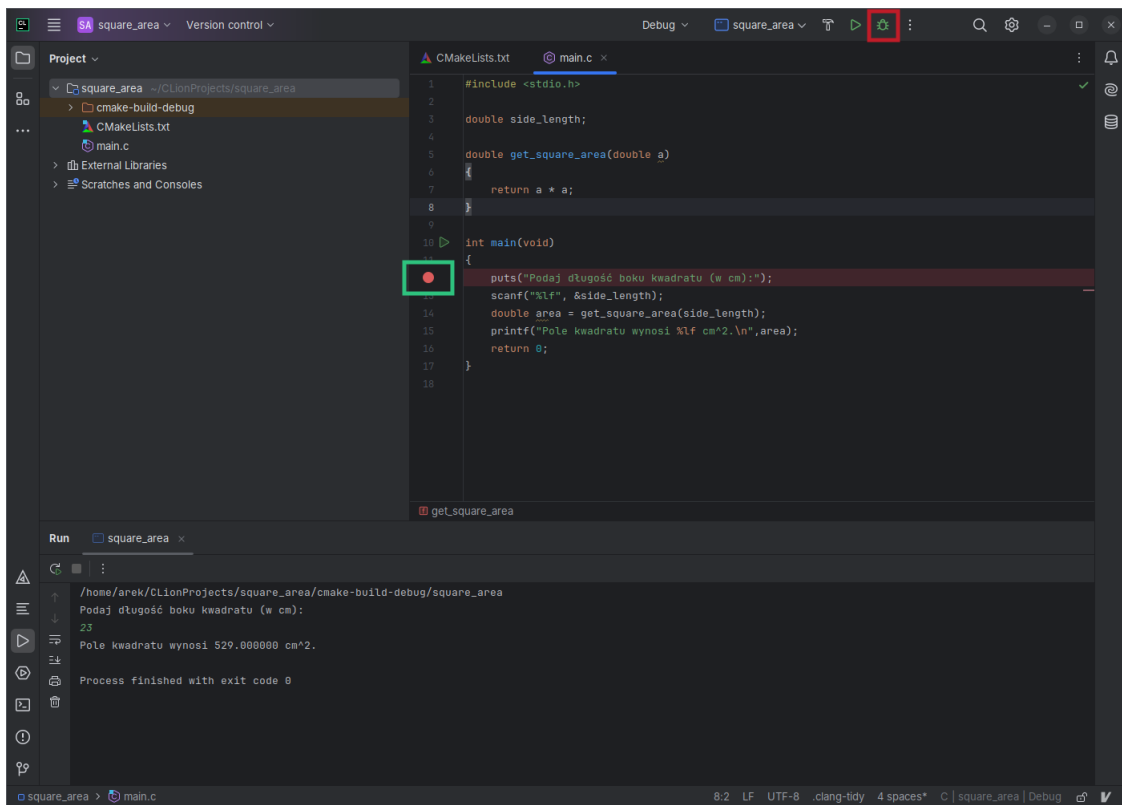
Rysunek 32: Kod źródłowy analizowanego programu

```
1 #include <stdio.h>
2
3 double side_length;
4
5 double get_square_area(double a)
6 {
7     return a * a;
8 }
9
10 int main(void)
11 {
12     puts("Podaj długość boku kwadratu (w cm):");
13     scanf("%lf", &side_length);
14     double area = get_square_area(side_length);
15     printf("Pole kwadratu wynosi %lf cm^2.\n", area);
16     return 0;
17 }
```

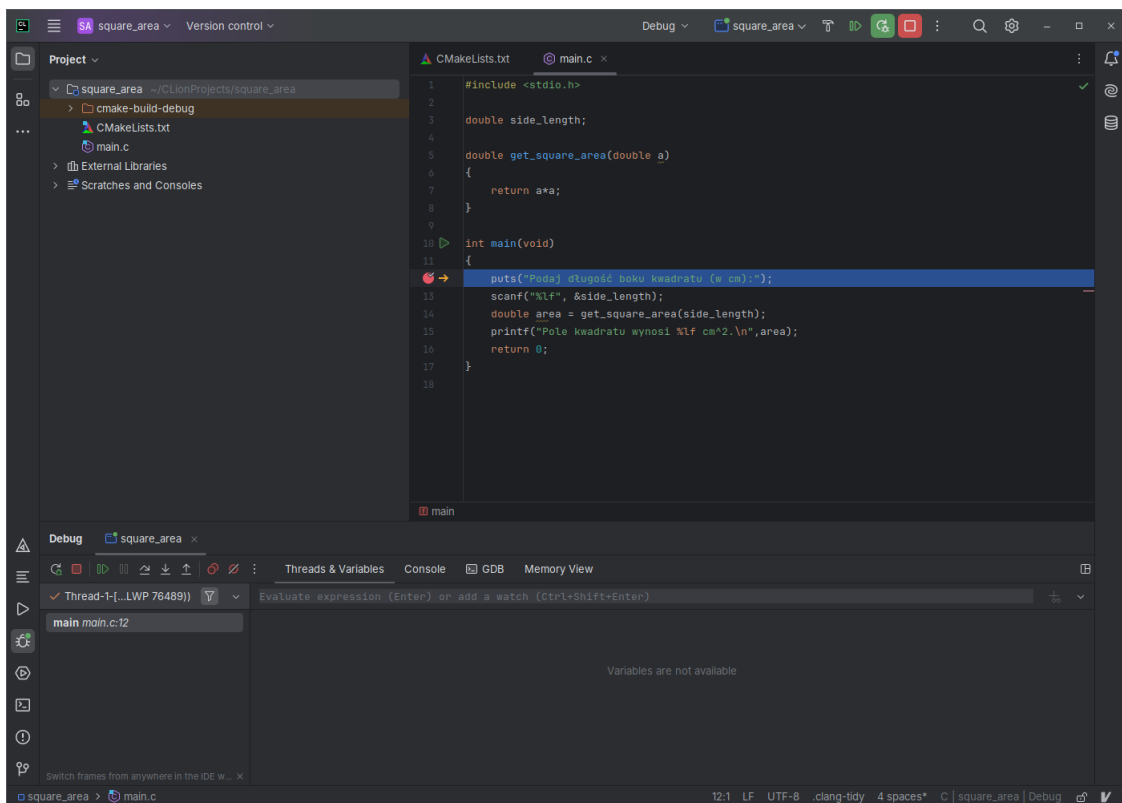
Run console output:

```
/home/arek/CLionProjects/square_area/cmake-build-debug/square_area
Podaj długość boku kwadratu (w cm):
23
Pole kwadratu wynosi 529.000000 cm^2.
Process finished with exit code 0
```

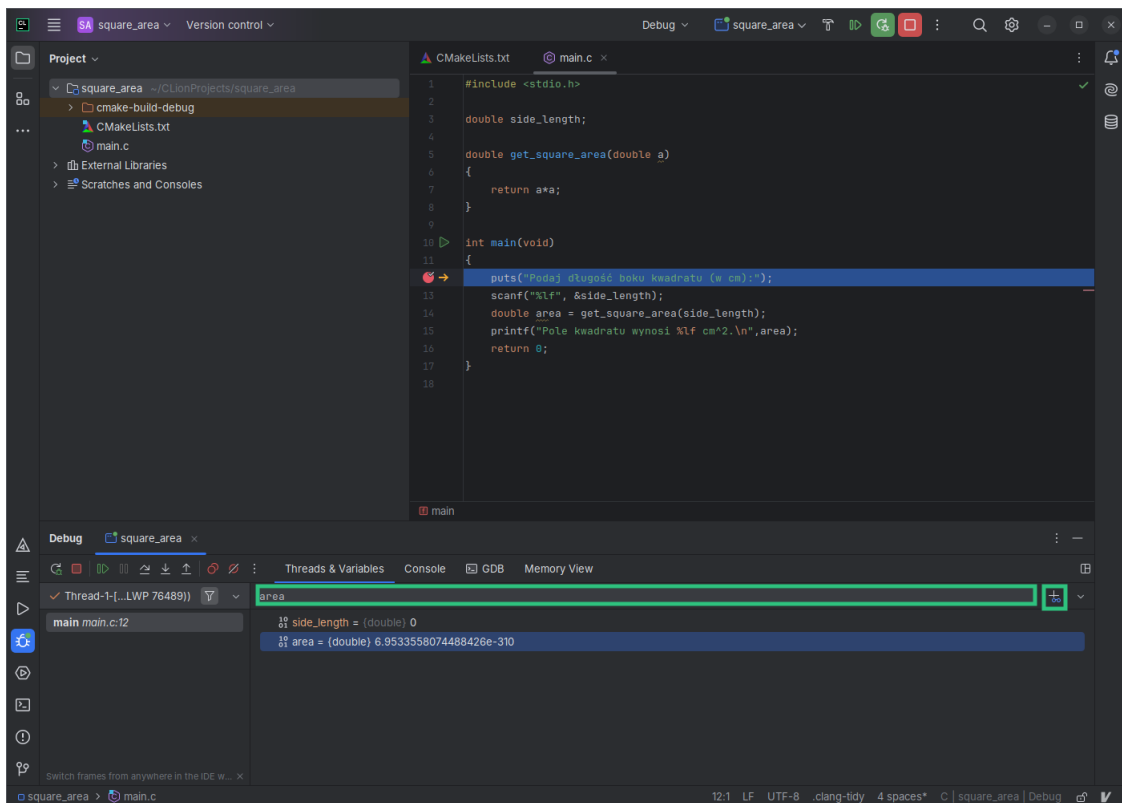
Rysunek 33: Wynik działania programu

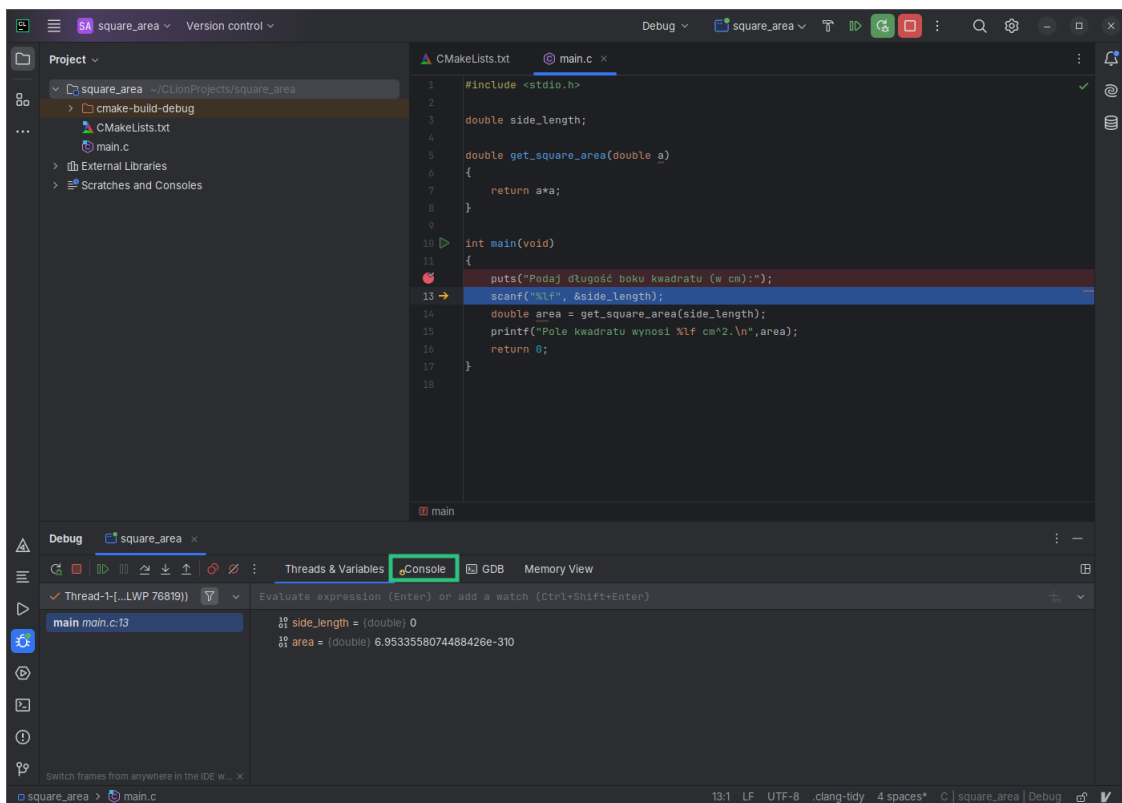
Rysunek 34: Zakładanie pułapki

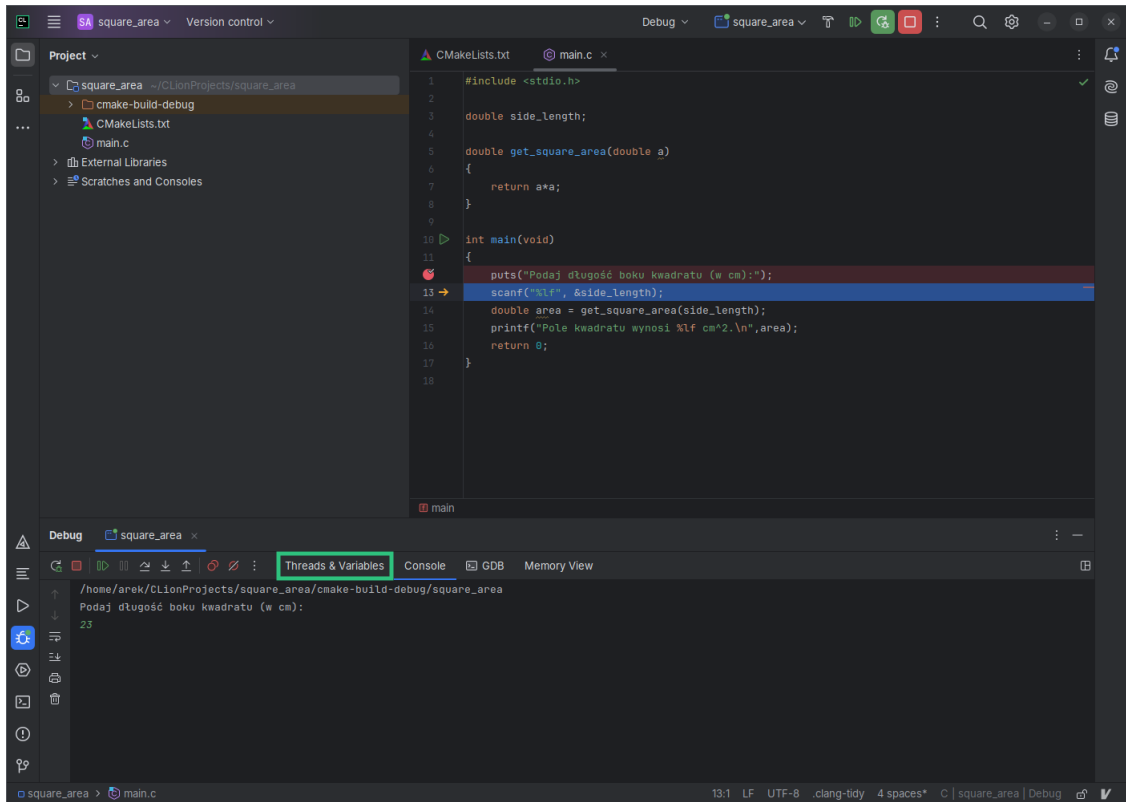
Rysunek 35: Rozpoczęcie wykonania krokowego

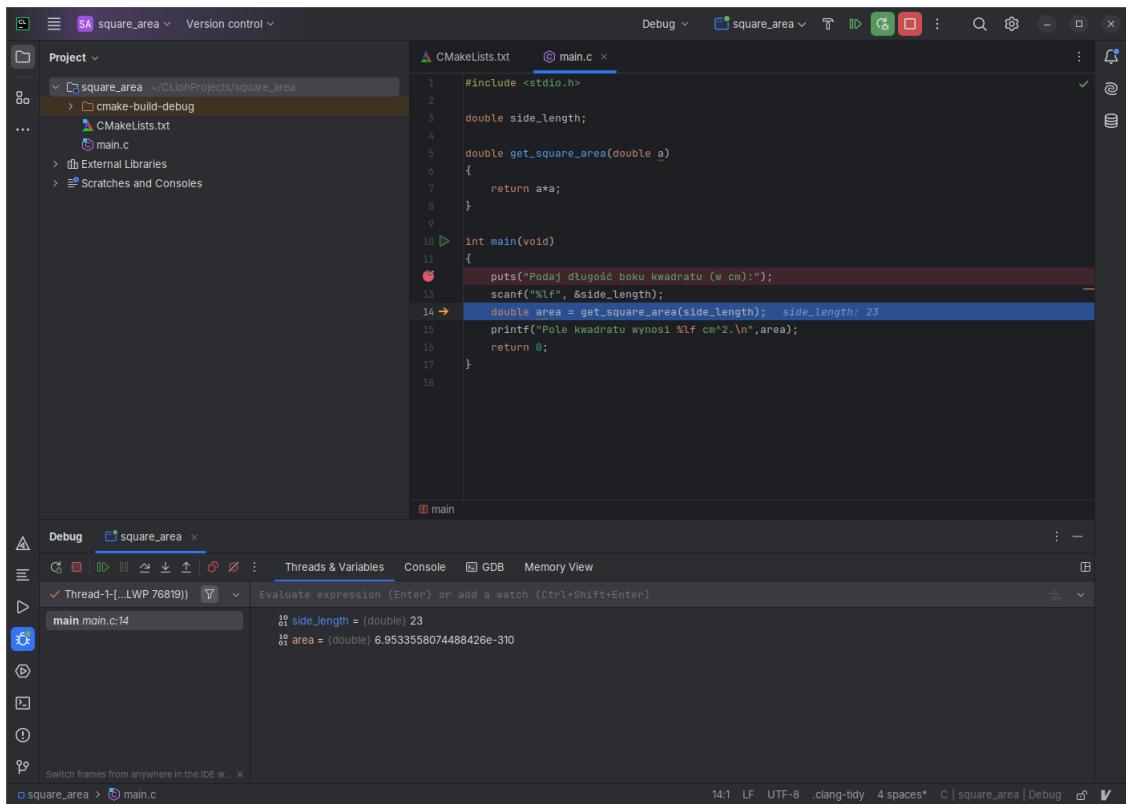
Rysunek 36: Wskazanie zmiennych do obserwacji

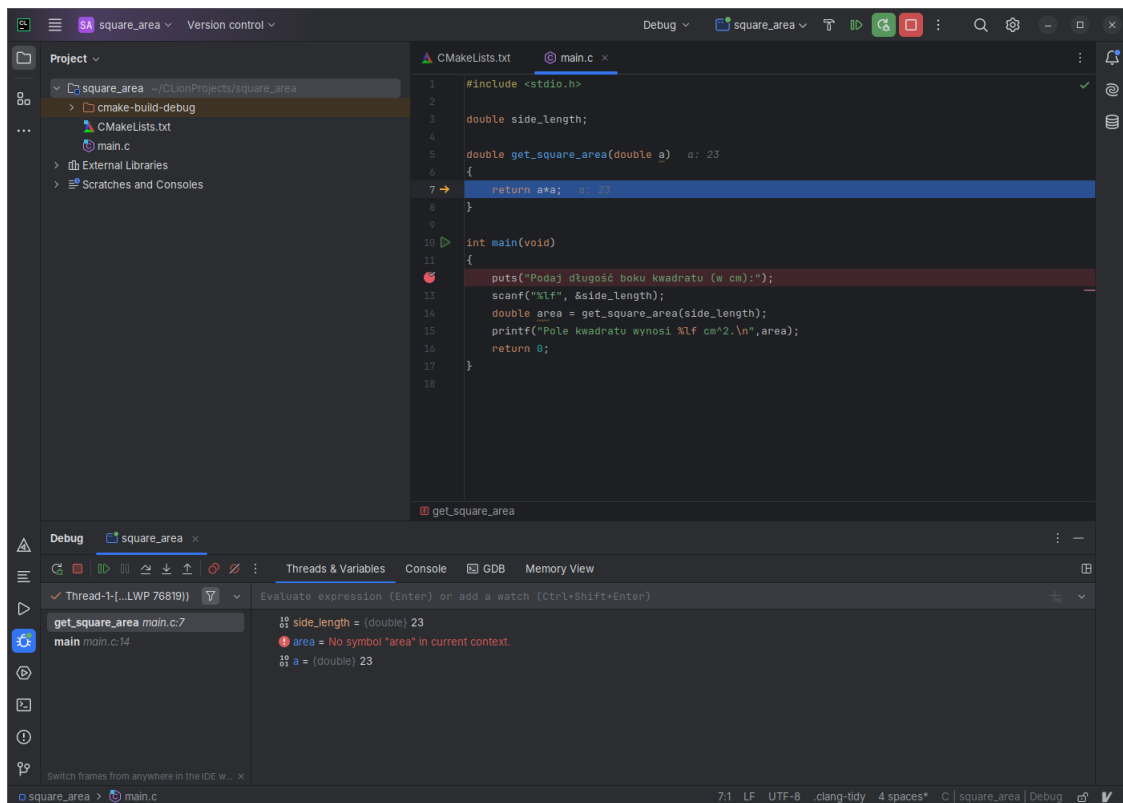
Rysunek 37: Przełączenie na konsolę w trybie krokowym

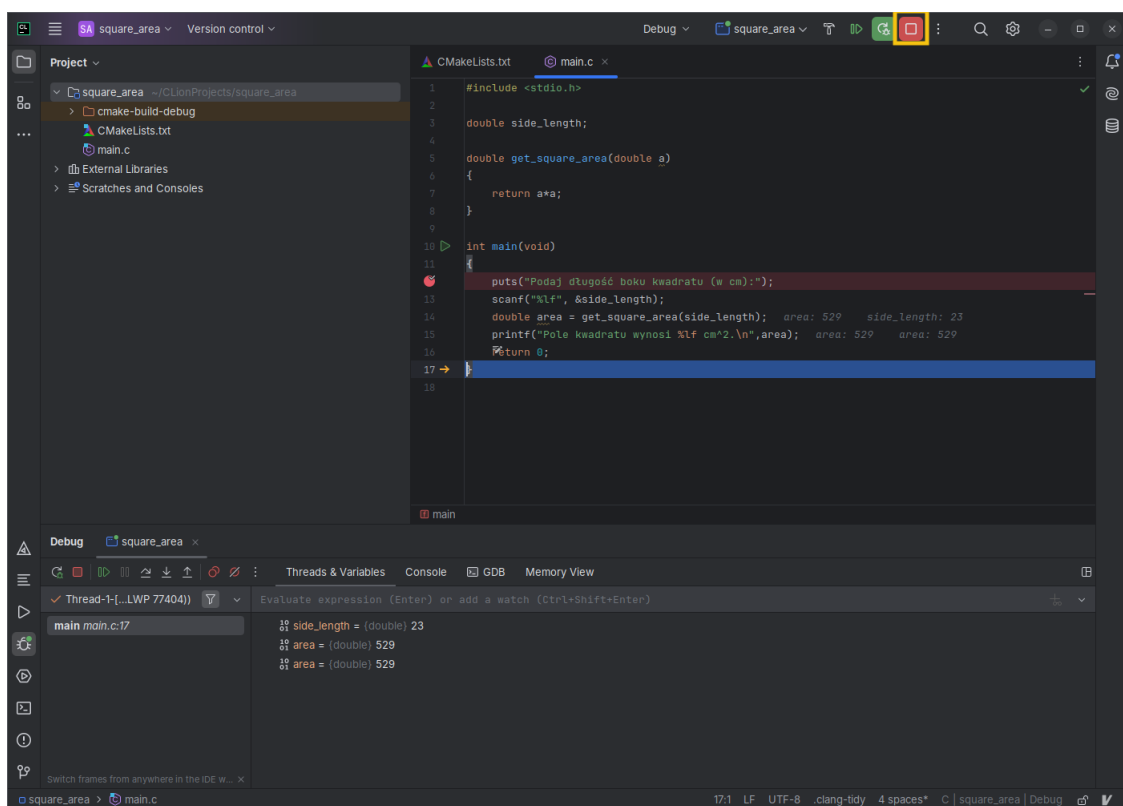
Rysunek 38: Wprowadzenie liczby w trybie krokowym

Rysunek 39: Miejsce wywołania funkcji get_square_area()

Rysunek 40: Wykonanie wnętrza funkcji `get_square_area()`

Rysunek 41: Zakończenie krokowego wykonania programu